

Tobias Hübinette:
Den svenska Koreabilden 1904-38
(Fil mag-uppsats VT 2000)

Inledning

Föreliggande uppsats är en studie i den svenska Koreabilden under första hälften av 1900-talet sedd utifrån sju svenska Koreabesökarens skildringar. Resorna till Korea ägde rum 1904-38 och skildringarna publicerades i bokform 1906-57. Uppsatsens syfte har varit att med inspiration från postkolonial teoribildning undersöka och beskriva den svenska bilden av Korea under aktuell tidsperiod. Flera arbeten finns om den svenska bilden av Japan respektive Kina, däremot inget om Korea.

Målet har varit att utifrån det undersökta materialet identifiera de föreställningar och uppfattningar om Korea och koreaner som fortfarande än idag i hög grad präglar gemene svensk. Korea är för svenskar och även för västerlänningar i allmänhet det okända landet i Östasien. Korea öppnades som sista land i regionen, och koreaner både var och är det minst kända av de östasiatiska folken.

Det hör till saken att jag själv är korean, adopterad till Sverige och därmed en del av den koloniala diasporan, migrationen från tredje världen till Väst. Att vara adoptivkorean innebär en unik inblick i västerländsk kultur och tankesätt, framför allt vad beträffar synen på utomeuropéer inklusive östasiater och koreaner. Detta unika perspektiv har varit en förutsättning för uppsatsens genomförande.

Uppsatsens första del utgörs av en presentation av den postkoloniala teoribildningen, dess metod dekonstruktion, och svenska postkoloniala studier. Andra delen redovisar forskning om den svenska och allmänt västerländska synen på Östasien, Japan och Kina, och innehåller också ett avsnitt om gula faran-motivet. Tredje delen skissar den allmänna svenska kunskapen om Korea under aktuell tidsperiod förmedlad genom uppslagsverk, och kan ses som en introduktion till fjärde delen, själva huvudstudien. Femte delen bjuder på Korea-bilder från England och Frankrike. Sjätte delen slutligen är en avslutande diskussion.

Femte delen bygger på material insamlat vid School of Oriental and African Studies i London samt vid École Française d'Extrême-Orient i Paris. Dessa besök möjliggjordes genom ett generöst resestipendium från Centrum för Stillahavsasienstudier, Stockholms universitet. Värdefull kunskap har dessutom inhämtats genom 20 poängs studier i rastänkandets historia samt migration, rasism och multikulturalism vid Södertörns högskola vårterminen 2000.

1, Den postkoloniala teoribildningen

1.1 Postkoloniala introduktioner

Efter en genomläsning av flera viktiga grundtexter och tillgängliga introduktioner ter det sig som närmast omöjligt att exakt definiera vad postkoloniala teorier står för. Dessutom har ämnet knappast erhållit något större intresse i Sverige, och det finns inte ens upptaget i Nationalencyklopedin.

En av de första att introducera postkoloniala teorier i Sverige var forskaren och kritikern på *Dagens Nyheter* Stefan Jonsson som 1993 publicerade *De andra. Amerikanska kulturkrig och europeisk rasism*.¹ Med dagens USA som bakgrund beskriver Jonsson hur minoriteterna under 1990-talet har börjat ta allt större plats i ett samhälle som tidigare på ett självklart sätt dominerades av vit europeisk kultur. En symbol för ett förändrat USA var kravallerna i Los Angeles 1992.

Jonsson intervjuar även Gayatri Spivak, professor i litteraturvetenskap och filosofi vid Columbia University i USA och härstammande från Indien, som räknas till en av de stora inom postkoloniala studier.² Spivak är marxist, dekonstruktivist, poststrukturalist och feminist: alla dessa –ism:er har beröringspunkter med den postkoloniala teoribildningen. Från marxister som Antonio Gramsci kommer hegemonibegreppet och från Immanuel Wallerstein hämtas ekonomiska teorier om centrum och periferi, från den franske filosofen Jacques Derrida kommer dekonstruktionen som metod, från poststrukturalister som Michel Foucault kommer maktanalyser och diskursbegreppet och från feminister som Julia Kristeva kommer teorier om främlingen.

På Jonssons bok följde en hetsig debatt på kultursidorna i svensk dagspress.³ Genom att utmana den europeiska universalismen, de europeiska värderingarna såsom varande de enda sanna, rätta och goda, angreps Jonsson för relativism och nihilism. Jan Söderqvist skrev bland annat "...den europeiska kulturen, i form av liberal marknadsekonomi och demokrati, har visat sig vara den överlägset bästa..."⁴

---

¹ Stefan Jonsson, *De andra. Amerikanska kulturkrig och europeisk rasism* (Stockholm, 1998).

² Ibid., 197-237.

³ Se bland annat Stefan Jonsson, "Det finns fler än ett Europa. Stefan Jonsson om en falsk bild av jämlikhet", *Dagens Nyheter* 17/7 1993.

⁴ Jan Söderqvist, "Vänstern dansar med vargar. Jan Söderqvist får sista ordet i debatten om det politiskt korrekta", *Expressen* 22/6 1993.

1995 publicerade Stefan Jonsson *Andra platser. En essä om kulturell identitet*,⁵ en fristående fortsättning på *De andra*. Essäns fjärde del är en introduktion till postkolonial teoribildning och beskriver dess framväxt med bakgrund av 1800-talets europeiska imperialism och 1960-talets antikoloniala kamp i tredje världen.⁶

Jonssons försök till en definition av postkolonial teori innehåller fyra beståndsdelar. Begreppet postkolonial syftar för det första på tiden efter kolonialismen och förhållandena i de före detta kolonierna, för det andra på ett globalt kulturillstånd efter kolonialismens era, för det tredje på en etikett på problem och frågor som handlar om sambandet mellan kultur och imperialism, och för det fjärde på en teori som undersöker det postkoloniala samhällets kluvna inställning till den egna inhemska kulturen och den västerländska.

1999 utkom antologin *Globaliseringens kulturer. Den postkoloniala paradoxen, rasismen och det mångkulturella samhället*, under redaktion av Catharina Eriksson, Maria Eriksson Baaz och Håkan Thörn, samtliga knutna till Göteborgs universitet.⁷ Forskartrion har tillsammans skrivit en introduktion till postkolonial teori.⁸

Introduktionen understryker den betydelse som Frantz Fanon har haft för postkolonial teoribildning. Fanon, ”postkolonialismens fader”, var läkare från Martinique och deltog i det algeriska befrielsekriget mot den franska kolonialmakten på 1960-talet. Dennes erfarenheter och slutsatser från den antikoloniala kampen finns samlade i ett flertal böcker varav de två mest kända är *Svart hud, vita masker* och *Jordens fördömda*.

Arvet från franska poststrukturalister är tydligt i sådana postkoloniala grundtexter som Edward Saids *Orientalism* och Valentin Mudimbes *The Invention of Africa*. Said, professor i engelska och litteraturvetenskap vid Columbia University i USA och palestinier till börden, analyserar den västerländska bilden av Mellanöstern, medan Mudimbe, professor i franska och litteraturvetenskap vid Stanford University i USA och född i Kongo-Kinshasa, undersöker de koloniala föreställningarna om Afrika.

Dagens postkoloniala teoretiker räknar lika ofta sitt hem i tredje världen som bland diasporakulturerna i Väst. Därmed har även frågor om rasism och det mångkulturella samhället blivit ämnen på dagordningen. I antologin hittas texter av Fanon, Homi Bhaba, professor vid universitetet i Chicago i USA, Ashis Nandy, ledande indisk intellektuell, och Trinh T Minh-ha, professor i kvinnostudier och retorik vid University of California i Berkeley i USA och född i Vietnam.

Peter Childs och RJ Patrick Williams *An introduction to post-colonial theory* är en av flera engelskspråkiga introduktioner till postkolonial

---

⁵ Stefan Jonsson, *Andra platser. En essä om kulturell identitet* (Stockholm, 1995).

⁶ Ibid., 117-58.

⁷ Catharina Eriksson, Maria Eriksson Baaz & Håkan Thörn (red.), *Globaliseringens kulturer. Den postkoloniala paradoxen, rasismen och det mångkulturella samhället* (Nora, 1999).

⁸ Ibid., 13-53.

teori.⁹ I första kapitlet problematiserar författarparet definitionen av postkolonial teori utifrån tidsmässiga och rumsliga aspekter.¹⁰ Det postkoloniala räknas som tiden efter kolonialismen, men frågan är vad detta egentligen innebär? Ingen kan ifrågasätta Västs fortsatta maktdominans efter avkolonialiseringen, och fortfarande finns ju regelrätta kolonier kvar på jorden. Dessutom kan man fråga sig när den postkoloniala epoken upphör, när det koloniala arvet kan sägas ha försvunnit?

1914 styrde Väst över 85 procent av jorden. Men samtidigt som delar av Mellanöstern och Östasien aldrig har varit regelrätta kolonier, har ju regioner som Nordamerika, Latinamerika, Oceanien och Sibirien en gång i tiden faktiskt varit europeiska kolonier. Nordirland kan fortfarande sägas vara en engelsk koloni, och Korea var ju en japansk koloni.

Frågor som vem och vad som är det postkoloniala komplicerar ytterligare alla försök till en definition av postkoloniala teorier. Var hamnar världens urbefolkningar, den så kallade första världen, och dagens diasporor i Väst? Den postkoloniala eran är för Spivak inget annat än den neokoloniala, medan andra menar att globaliseringen, västerlandiseringen av världen, är detsamma som postkolonialism.¹¹

Den postkoloniala teoribildningen ägnar sig åt studiet av konsekvenserna av kolonialismen, historiskt eller i nuet, kollektivt eller individuellt. Perspektivet kommer underifrån, subjektet är ”den andre”, objektet makten, den vite västerlänningen, och begrepp som ”kultur” och ”ras” står i centrum.

Bland postkoloniala studier kan nämnas Ashis Nandys *The intimate enemy* som skildrar hur den västerländska kulturen liksom klibbar sig fast vid den koloniserade, hur denne utplånar sig själv och slutligen blir sin fiende.¹² Tidigare nämnde Edward Saids *Orientalism* visar hur Mellanöstern och egentligen hela Asien, ”Orienten”, ständigt har framställts som Västs motpart.¹³ Avtar Brahs *Cartographies of diaspora* slutligen är en studie i diasporakulturerna i Storbritannien, en migration som ju är ett direkt resultat av kolonialismen.¹⁴

---

⁹ Peter Childs & RJ Patrick Williams, *An introduction to post-colonial theory* (Hempstead, 1997).

¹⁰ Ibid., 1-25.

¹¹ Serge Latouche, *The westernization of the world* (Cambridge, 1996).

¹² Ashis Nandy, *The intimate enemy. Loss and recovery of self under colonialism* (Delhi, Bombay, Calcutta & Madras, 1988).

¹³ Edward W Said, *Orientalism* (Stockholm, 1993).

¹⁴ Avtar Brah, *Cartographies of diaspora* (London & New York, 1998).

1.2 Dekonstruktion som metod

Den franske filosofen Jacques Derrida har bidragit med den postkoloniala teoribildningens metod, dekonstruktionen.¹⁵ Derrida räknas som en av post-strukturalismens viktigaste tänkare. I lingvisten Ferdinand Saussures anda, ”strukturalismens fader”, menar Derrida att språket utgörs av ord som får sin mening genom mer eller mindre outtalade relationer av skillnader. Språket kan delas upp i motsatser, till exempel man-kvinna eller vit-svart. Dessa oppositioner kan inte existera utan varandra; varje begrepp får sin mening i relation till sin motsats. Relationen är dessutom hierarkisk, det handlar om en över- och underordning.

Denna hierarkiserande världsbild som manifesterar sig i språket är ett utslag av det dualistiska tänkandet i Väst. Genom att dekonstruera språket ges möjligheten att analysera maktrelationerna, att kunna läsa det outtalade, det som står att finna mellan raderna. Dekonstruktion är den metod som postkoloniala teoretiker använder sig av när de undersöker bilden av ”de andra”, till exempel när Edward Said i *Orientalism* analyserar litterära eller vetenskapliga texter som behandlar Mellanöstern för att hitta den västerländska orientalism-diskursen.

Dekonstruktionen är dock enbart en metod, den erbjuder inte ett avskaffande av hierarkierna. Den är maktkritisk till sin natur, men kan därigenom inte avskaffa makten. Det är inte förrän när språkanalyserna omvandlas till vardagspolitik som en förändring är möjlig. Det makten fruktar mest är just synliggörandet av sin egen natur och den därmed sammanhängande orättvisa världsordningen.

Kritiken mot Derrida och dekonstruktionen har från akademiskt håll stundtals varit mycket hätsk. 1992 publicerades ett upprop i den engelska dagstidningen *The Times* i protest mot att universitetet i Cambridge nominerat Derrida till hedersdoktor. Undertecknarna, de flesta filosofer tillhörande den analytiska skolan, vände sig rasande mot ”...attacks upon values of reason, truth and scholarship...”¹⁶ Andra kritiker anser att Derrida undergräver själva meningen med universitetet, akademien, och därmed hela upplysningsprojektet, humanismen och grundvalarna för den västerländska civilisationen.

En annan fransk tänkare som med lyckat resultat har använt sig av dekonstruktionen för att just kritisera det europeiska upplysningstänkandet är feministen Julia Kristeva, professor i litteraturvetenskap och psykoanalytiker. I

---

¹⁵ Följande mycket förenklade framställning bygger i huvudsak på Jacques Derrida & John D Caputo, *Deconstruction in a nutshell. A conversation with Jacques Derrida* (New York, 1997).

¹⁶ *Ibid.*, 38-40.

Främlingar för oss själva undersöker Kristeva med inspiration från psykoanalysen den europeiska synen på främlingen.¹⁷

1.3 Postkoloniala studier i Sverige

I Sverige har ett fåtal postkoloniala studier publicerats. Detta har att göra med det allmänt svala intresse som genren bemötts med i Sverige. Stefan Jonssons introduktioner och den tidigare nämnda antologin *Globaliseringens kulturer* tillhör undantagen. Förutom Frantz Fanons *Jordens fördömda* och *Svart hud, vita masker* som publicerades på svenska redan på 60- och 70-talen finns bara en svensk översättning tillgänglig av klassisk postkolonial litteratur: Edward Saids *Orientalism* som gavs ut på svenska 1995.

I översättningen ingick en uppsats av Sigrid Kahle, ”Orientalism i Sverige”,¹⁸ som tecknar den svenska orientalism-diskursen från stormaktstidens intresse för ”österländska språk” till 1950-talets Willy Kyrklund. Kahle vill med sin uppsats visa att orientalismen har varit gångbar även i Sverige.

1998 utkom etnologen Magnus Bergs *Hudud. Ett resonemang om populärorientalismens bruksvärde och världsbild*.¹⁹ Med inspiration från Said dekonstruerar Berg den svenska bilden av Mellanöstern sedd genom populärkulturen. Genom att undersöka ett omfattande utbud av litteratur och filmer visar Berg att seglivade föreställningar om ”Orienten” lever och frodas i Sverige.

Berg sammanfattar: ”...det [är] omöjligt att betrakta populärorientalismens envisa fasthållande vid sin ursprungliga, grundläggande strävan [det vill säga en legitimering av kolonialismen], som oskuldsfull och harmlös. Den kanske är ett uttryck för politisk nostalgi, men i så fall en grym och ilsken nostalgi, som förutsätter aktiva bortträngningar av den postkoloniala verklighet, som populärorientalismen själv bär vittnesbörd om. De viktigaste av dessa bortträngningsmekanismer är förlöjligandet och demoniseringen, med vars hjälp populärorientalismen försöker frambesvärja en underlägsen, oföränderlig och avlägsen Orient.”²⁰

---

¹⁷ Julia Kristeva, *Främlingar för oss själva* (Stockholm, 1997).

¹⁸ Sigrid Kahle, ”Orientalism i Sverige”, i *Orientalism*, Edward W Said (Stockholm, 1997).

¹⁹ Magnus Berg, *Hudud. Ett resonemang om populärorientalismens bruksvärde och världsbild* (Stockholm, 1998). Eriksson, Eriksson Baaz och Thörn räknar i sin introduktion till postkolonial teori upp fler svenskar som inspirerats av ett postkolonialt perspektiv: kulturskribenten Stefan Helgesson som har skrivit flera artiklar i *Dagens Nyheter*, fil dr Ove Sernhede, lektor vid institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet, som 1996 gav ut *Ungdomskulturen och de Andra. Sex essäer om ungdom, identitet och modernitet*, sociologen Aleksandra Åhlund som 1997 publicerade studien *Multikultuungdom. Kön, etnicitet, identitet*, sociologen Anna Johansson som 1999 vid Göteborgs universitet lade fram avhandlingen *La Mujer Sufrida/The Suffering Woman. Narratives on Femininity among Women in a Nicaraguan barrio*, och idéhistorikern Michael Azar, också vid Göteborgs universitet, som arbetar på en avhandling om Frantz Fanon.

²⁰ Ibid., 204.

2, Den koloniala föreställningsvärlden

2.1 Väst syn på Öst

John M Steadmans *The myth of Asia* visar att Västs syn på Asien präglas av uråldriga myter.²¹ Det diffusa geografiska begreppet Asien har i sig ingen förankring i verkligheten. I själva verket är det omöjligt att dra en skarp gräns mellan vad som historiskt har varit Europa och vad som har varit Asien. Ingen annan kontinent har fått representera ”de andra” under så lång tid i västerländsk historia. Från antikens greker och romare till medeltidens korsriddare och våra dagars ”gula”, ”röda” och ”gröna” faror har Asien utgjort en lockelse och ett hot.

Det geografiska Asien har fått finna sig i att under århundradenas lopp flyttas allt längre och längre österut utan någon som helst hänsyn till de inbördes olikheterna hos dess kulturer och folkslag. ”Orientens” har fått representera så vitt skilda länder som Turkiet, Arabien, Persien, Indien, Kina eller Japan, och har under vissa perioder även inbegripit delar av Spanien, Nordafrika, Balkan, Syditalien och Ryssland. Asiens gränser fluktuerar med tidsandan, men samtidigt har grunderna i den europeiska Asienbilden fortsatt att vara i det närmaste intakta.

Den mest seglivade myten om Asien som uppkom under antiken är den ”asiatiska despotismen”, dekadensen, överdådet, det feminint sensuella och okontrollerbart hypersexuella.²² En fantasibild frammanas av gudomliga envåldshärskare som hänger sig åt lidelsefulla laster, av korrupta byråkrater, blodiga palatsintriger, servila eunucker och underdåniga kvinnor.

Denna bild anses vara gällande på alla platser och i alla tider i Asien, vare sig det gäller kejsaren av Kina, sultanen i Konstantinopel, kalifen i Bagdad eller mogulerna i Delhi. Särskilt efter upplysningstiden och det moderna projektet har Europa i stället framställt sig som Asiens motsats med sitt vetenskapliga förnuftstänkande, sin liberala marknadsekonomi, sin demokrati och mänskliga rättigheter.

Ronny Ambjörnsson, professor i idé- och lärdoms historia vid Umeå universitet, har behandlat upplysningstidens syn på Asien.²³ För Montesquieu, Condorcet och Voltaire var Asien Europas motsats. Asien var det gamla, Europa

---

²¹ John M Steadman, *The myth of Asia* (London, 1970).

²² *Ibid.*, 259-82.

²³ Ronny Ambjörnsson, *Öst och Väst. Tankar om Europa mellan Asien och Amerika* (Stockholm, 1994), 38-64.

det nya, Asien var natur, Europa kultur, Asien var en kvinna, Europa en man och så vidare. Flera av upplysningstidens tänkare visade också sitt starka förakt för judarna, ”Europas orientaler”. I egenskap av ”asiater” sågs judarna som naturliga fiender till upplysningsprojektet.

Det självmedvetna Västerlandet lever på det kollektiva minnet av skrällen för Österns horder, vare sig de har hetat perser, hunner, mongoler, araber eller turkar, men också på sina segrar, slaget vid Katalauniska fälten 366, slaget vid Poitiers 732, slaget vid Lepanto 1571. Detta raskrigsperspektiv, kampen mellan civilisationerna, blir ännu tydligare med 1900-talets gula fara.

Ett annat sätt att avläsa synen på Asien är att studera den västerländska litteraturhistorien. Robin W Winks och James R Rush har i *Asia in Western fiction* visat hur Asien i den västerländska litteraturen framställs genom stereotyper och ofta får karaktären av sagoland.²⁴ Detta faktum gäller inte bara skönlitteraturen eller poesin, utan också reseskildringar och förment vetenskapliga studier.

Det går en röd tråd från Marco Polos reseberättelse från 1200-talet, den första europeiska skildringen av Östasien, till 1600- och 1700-talens jesuiter och upptäcksresande, 1800-talets romantiker och 1900-talets Asienexperter. Det oföränderliga och slöa Asien fick helt enkelt agera scen för den dynamiska sagan om Europas världserövring, och fantasierna kände inga gränser. Asien var den förbjudna frukten som skulle slukas med hull och hår. Under 1200-talet var Östasien ett sagoland, under 1600- och 1700-talets Kinavurm ett idealrike, ”sage chinois”, under 1800-talet dekadensen och despotismen personifierad, och under 1900-talet omväxlande den ”gula” eller ”röda” faran.

Åke Holmberg, professor emeritus i historia vid Göteborgs universitet, har i sitt monumentala verk *Världen bortom västerlandet* undersökt den specifikt svenska synen på utomeuropéer från 1700-talet till andra världskrigets utbrott.²⁵ Holmbergs bild av den svenska synen på Östasien stämmer väl överens med utländska forskares resultat. Svenskars syn på Östasien har med andra ord inte skilt sig från den allmänna västerländska. Om detta skriver Holmberg: ”Omvärldsbilderna har tjänat kolonialmakternas hegemoni, sällan svenska maktpositioner. I allt väsentligt har svenskarna oftast på detta fält varit epigoner, som på ena eller andra sättet övertog bilder skapade av andra. Har detta gjort de svenska omvärldsbilderna annorlunda...rent av mer objektiva, mindre fördomsfulla...? Svaret på dessa frågor är genomgående nej. I sina analogiska relationer till den exotiska världen har svenska publicister identifierat sig med Europa, västerlandet, kristenheten, den vita rasen.”²⁶

---

²⁴ Robin W Winks & James R Rush, *Asia in Western fiction* (Manchester, 1990).

²⁵ Åke Holmberg, *Världen bortom västerlandet. Svensk syn på fjärran länder och folk från 1700-talet till första världskriget* (Göteborg, 1988), samt *Världen bortom västerlandet II: Den svenska omvärldsbilden under mellankrigstiden* (Göteborg, 1994).

²⁶ Holmberg (1994), 23.

2.2 Den svenska bilden av Japan och Kina

Holmberg berör i sin studie både Japan och Kina. Fil dr Torsten Burgman, historiker vid Uppsala universitet, har i två arbeten bibliografiskt undersökt den svenska Japan- respektive Kinabilden från 1600-talet och fram till idag.²⁷ Fil dr Bert Edström vid Centrum för Stillahavsasienstudier, Stockholms universitet, har i en uppsats undersökt den svenska Japanbilden 1842-1993.²⁸ Dessutom har fil dr Hans Hägerdal, historiker vid Lunds universitet, i sin avhandling om Kinaforskningen och sinologerna berört den svenska Kinabilden.²⁹

Den svenska kontakten med Japan går tillbaka till 1600-talet.³⁰ Linnés lärjunge Carl Peter Thunberg gav vid slutet av 1700-talet ut en rese-skildring som översattes till flera europeiska språk. Thunberg högaktar japanerna genom sin karaktär, fosterlandskärlek och religiösa tolerans, och dennes Japanbild kom att stå sig ända in på 1900-talet.³¹

Japans framväxt som stormakt var vid sekelskiftet föremål för stort intresse i Sverige.³² Japan stod för romantik, men också för hot om våld vilket rysk-japanska kriget 1904-05 tydligt visade. I samband med detta krig upplevde gula faran-motivet en renässans: en gul nation hade besekrat en vit.

Efter kriget besökte redaktör W A:son Grebst, som vi senare kommer att möta som Korearesenär, Japan och gav 1909 ut reseskildringen *I soluppgångens land. På velociped genom Japan*. Som den romantiker han var sörjde Grebst det gamla Japans och samurajkulturens undergång.³³ En annan Korearesenär, forskningsresande Sven Hedin, besökte vid samma tid Japan och berättade om sina upplevelser i *Från pol till pol* från 1911, dåtidens mest spridda svenska reseskildring som även användes som läsebok i skolan. Hedin var en stor Japanbeundrare och entusiastisk över utvecklingen i landet.³⁴

1920 utkom professor Bernhard Karlgrens *Östasien under nittonde århundradet*, ett av de mer inflytelserika inläggen i "Asienfrågan" under mellankrigstiden. Karlgren kontrasterade de två stora östasiatiska folken med varandra,

---

²⁷ Torsten Burgman, *Japanbilden i Sverige 1667-1984* (Stockholm, 1986), samt *Kinabilden i Sverige från 1667-1998. Från Kang-Xi till Mao Zedong och Jiang Zemin* (Lund, 1998).

²⁸ Bert Edström, "Japan i svenska geografiböcker 1842-1993", i *Öst i Väst*, red. Bert Edström (Stockholm, 1996).

²⁹ Hans Hägerdal, *Väst om öst. Kinaforskning och kinasyn under 1800- och 1900-talen* (Lund, 1996).

³⁰ För en historik om den svenska kunskapen om Japan, se Seung-bog Cho, "The historical formation of the Swedish image of Japan", i *Language and society in East Asia*, red. Bert Edström (Stockholm, 1991), 237-52.

³¹ Holmberg (1988), 46, och Edström (1996), 45-46.

³² Holmberg (1988), 477-82.

³³ *Ibid.*, 480-81.

³⁴ Burgman (1986), 23-24.

det ”ungdomliga Japan” och det ”senila Kina”.³⁵ Dåtidens klassiska geografibok, Ernst Carlsons *Skolgeografi* som gavs ut i 24 upplagor från 1887 och användes ända in på 1960-talet³⁶, beskrev kineserna som flitiga och sparsamma, men fega, lögnaktiga och orenliga, medan japanerna stod över dessa i fosterländsk själv-uppoffring, tapperhet, renlighet och villighet att lära av andra.³⁷

Två andra Japanbilder i samma anda förmedlades av fil dr Rütger Essén och forskningsresande Sten Bergman som 1924 respektive 1931 gav ut *Mellan Östersjön och Stilla havet. Asiatiska problem och minnen* samt *De tusen öarna i Fjärran Östern*.³⁸ I samband med krigsutbrottet 1931 kom världshändelserna alltmer att dominera den svenska Japanbilden.

Trots alla hyllningar till japanerna som flitiga, intelligenta och heroiska upprätthölls dock en tydlig distans. Under den västerländska ytan var de ju trots allt inte vita. Ofta förekom rasbeskrivningar för att påminna om detta faktum, vilket följande exempel från 1948 visar: ”Människor av gul ras är kortskalliga, oftast rätt kortväxta och har lång bål i förhållande till lemmarna. De har svart, stripigt hår, brett ansikte med utstående kindben, platt (konkav) näsa, oftast tydligt snedställd ögonspringa samt i regel gulaktig hudfärg.”³⁹

Sammanfattningsvis har den svenska Japanbilden varit översvallande positiv i den meningen att egenskaper som uppskattats i Väst har ansetts ha sina motsvarigheter hos japanerna. På det sättet blir japanerna en spegelbild av västerlänningarna själva, särskilt som Japan så framgångsrik har slagit in på en modernisering enligt västerländsk modell. De förtjusande kopiorna beundras, men samtidigt finns en tydlig fruktan att de ska överträffa sina förebilder. Japanen som nästan är västerlänning, nästan vit, och japanen som främlingen, gula faran, existerar på så sätt parallellt.

Den svenska kunskapen om Kina daterar sig till samma tid som den om Japan, det vill säga 1600-talets senare hälft.⁴⁰ Genom svenska Ostindiska kompaniets resor uppstod ”kineseriet” i Sverige under 1700-talets första hälft. Kina prisades som lärdomens, jordbrukets och idealstatens land, och Sverige svärmade för ”kineseriet” i form av porslin, heminredning och arkitektur.⁴¹

Det som passade det tidiga 1700-talets upplysta envælde blev raka motsatsen för det sena 1700-talets demokratiskt sinnade borgarskap. Bilden av det ”despotiska” Kina som tidigare hade legitimerat enväldet blev nu en del i kampen för upplysningsprojektets Europa. Under romantiken ökade föraktet om

---

³⁵ Holmberg (1994), 148-49.

³⁶ Edström (1996), 53.

³⁷ Holmberg (1994), 152.

³⁸ Burgman (1986), 25-26.

³⁹ Edström (1996), 59.

⁴⁰ Burgman (1998), 28-31.

⁴¹ För en framställning av den svenska Kinavurmen på 1700-talet, se Osvald Sirén, ”Kina och den kinesiska tanken i Sverige på 1700-talet”, *Lychnos* 1948/49.

möjligt än mer för den ”kinesiska andan” som ansågs vara snusförnuftig, slavaktig och underdånig.⁴²

Det anti-västerländska Boxarupproret 1900 framställdes i Väst som ett raskrig och spelade bredvid rysk-japanska kriget en avgörande roll för utvecklandet av gula faran-motivet. Några år efter Boxarupproret besökte professor Rudolf Kjellén, grundare av geopolitiken, Kina och skildrade sina upplevelser i *Den stora Orienten. Resestudier i österväg*.⁴³ För Kjellén hade kineserna ”kattkaraktär”, japanerna ”hundnatur”, och om östasiater i allmänhet ansåg denne: ”De gule ha det lägre själfmedvetandets lycka, som består i frånvaro af högre personlighetsbehof och oförmåga af djupare lidande.”⁴⁴

Det nya Kina efter revolutionen 1911 fick en av sina skildrare i ingenjör Erik Nyströms *Det nya Kina* som utkom i två delar 1913-14. Nyström uttrycker beundran för kineserna och deras kultur som enligt författaren grundar sig på arbetet som individens första plikt och vördnad för familjen. Under 1920- och 30-talen utspelar sig en ny våg av Kinavurm som präglas av sympati för det republikanska Kina och en ökad tilltro till kinesernas förmåga att kunna styra över sig själva. Kina som ”Asiens sjuke man” hade ju under 1800-talet fått legitimera de europeiska stormakternas koloniala äventyr i landet.⁴⁵

Efter Japans angrepp på Kina 1937 delades den svenska opinionen i en Japan- och en Kinavänlig fraktion. Asienkännare som Bernhard Karlgren skrev positivt om Kina och dess ledare Chiang Kai-shek, särskilt efter dennes brott med kommunisterna, medan Rütger Essén, sedermera partiledare för fascistiska Sveriges Nationella Förbund, ställde sig på Japans sida.⁴⁶

Samtidigt florerade de folkpsykologiska typologierna. 1949 skrev Carlsons *Skolgeografi* om kineserna att dessa var uthålliga i arbetet, flitiga och förnöjsamma, likgiltiga inför religiösa ting men samtidigt grovt vidskepliga. Den kristna missionen erhöll dessutom enligt Carlsson ringa förståelse.⁴⁷

Den svenska Kinabilden har i det stora hela aldrig varit statisk utan skiftat med tidens modeväxlingar i Väst. Raymond Dawson menar i sin *The Chinese chameleon* att dessa motsägelsefulla bilder snarare har att göra med Västs egna behov och problem än Kinas inhemska utveckling och historia. Väst har alltid sett till att skapa det Kina det vill ha, på sina egna villkor och efter sina egna syften.⁴⁸

---

⁴² Holmberg (1988), 27-28.

⁴³ Rudolf Kjellén, *Den stora Orienten. Resestudier i österväg* (Göteborg, 1911).

⁴⁴ Holmberg (1988), 474, och Kjellén (1911), 267.

⁴⁵ Holmberg (1994), 126-31.

⁴⁶ Ibid., 134-39, och Burgman (1998), 48.

⁴⁷ Burgman (1998), 49.

⁴⁸ Raymond Dawson, *The Chinese chameleon. An analysis of European conceptions of Chinese civilization* (London, New York & Toronto, 1967).

2.3 Gula faran-motivet

Vid förra sekelskiftet uppstod tvivel på den vita rasens och den västerländska kulturens överlägsenhet. I Östasien hade den vita dominansen utmanats av Kina som ett misslyckat kolonisationsprojekt, Japan som en västerlandiserad stormakt och Korea som en japansk koloni. Boxarupprorets öppet anti-västerländska retorik och den japanska segern över Ryssland sände chockvågor genom hela Västvärlden.⁴⁹

Det sena 1800-talets ökade kunskaper om folkmängden i Östasien framkallade mardrömsvisioner om att Väst skulle komma att översvämmas av gula människomassor.⁵⁰ I USA tolkades den kinesiska arbetskraftsinvandringen till Kalifornien av många som ett bevis på denna översvämning,⁵¹ och på det ekonomiska området var den asiatiska arbetsmoralen en faktor som i en inte alltför avlägsen framtid troddes bli avgörande för den gula rasens seger över den vita. I grund och botten var dock gula faran inget annat än en modern version av den uråldriga europeiska rädslan för ”Asiens framvällande horder”.

Efter Japans seger över Kina 1894-95 lät Tysklands kejsare Wilhelm II måla en tavla som på ett övertydligt sätt illustrerade gula faran och var försedd med texten: ”Völker Europas, wahrts eure heiligsten Güter.” Författare skrev romaner som målade upp en militär invasion av Väst av japaner och kineser i förening, och om den ondskefulle kinesen Fu Manchu, föremål för en populär romanserie, som förgiftade dricksvattnet i London.⁵²

Även i Sverige var gula faran en realitet. I samband med rysk-japanska kriget framkastades från kyrkligt håll farhågor om kristenhetens och den västerländska kulturens utplånande i Östasien. I tidningar som *Svenska Dagbladet*, *Dagens Nyheter* och *Aftonbladet* debatterades gula faran på ledarplats. Även om risken för en rent militär invasion nämnades, var farhågorna dock större för den ekonomiska aspekten.⁵³

Ledande intellektuella som August Strindberg, Viktor Rydberg, Sven Hedin och Rudolf Kjellén tog strid för Västerlandets och Sveriges försvar.

---

⁴⁹ För en allmän historik om gula faran-motivet, se Heinz Gollwitzer, *Die gelbe Gefahr. Geschichte eines Schlagworts. Studien zum imperialistischen Denken* (Göttingen, 1962).

⁵⁰ Bernt Skovdahl, *Skeletten i garderoben. Om rasismens idéhistoriska rötter* (Tumba, 1996), 112.

⁵¹ Gary Y Okihiro, *Margins and mainstreams. Asians in American history and culture* (Seattle & London, 1996), 118-47.

⁵² Jean-Pierre Lehmann, *The image of Japan: From feudal isolation to world power, 1850-1905* (London, Boston & Sydney, 1978), 143-80, och Endymion Wilkinson, *Japan versus Europe. A history of misunderstanding* (Tokyo, 1983), 57-60.

⁵³ För en genomgång av gula faran-motivet i dåtida svensk dagspress, se Torsten Burgman, *Svensk opinion och diplomati under rysk-japanska kriget 1904-1905* (Uppsala, 1965), 43-54.

Strindberg varnade för den kinesiska emigrationen till Väst i *Kulturhistoriska studier*. Kineserna, skrev Strindberg, "...uppträder som geting i andras kupor, jagar på andras mark, vitjar andras nät... Han är slugare, därför är han starkare." En annan samtida skribent talade om kineserna som "gula skadedjur".⁵⁴

Rydberg oroade sig för den vita rasens sjunkande nativitet. När han skrev: "Ett världskrig emellan den hvita och den gula förestår...", syftade han på ett ekonomiskt krig på liv och död. Rydberg var pessimist och konservativ: den gula rasen skulle tveklöst avgå med segern om inte den vita återgick till en sundare livsföring på landsbygden.⁵⁵

I Kjelléns *Den stora Orienten. Resestudier i österväg* har gula faran ett eget kapitel.⁵⁶ Geopolitikern Kjellén talar klarspråk; gula faran handlar om "...kampen om världshägemonien mellan de hvite och de gule...". Japaner och kineser skildras som djur som kännetecknas av "frånvaron af behof" och "frånvaron af nerver", det vill säga en oförmåga att kunna lida och känna smärta. Europa har endast ett alternativ i konfrontationen med gula faran, att "...organisera sig som Europas Förenta stater."

Gula faran-motivet fick förnyad aktualitet under mellankrigstiden. 1934 gav Helmer Key, redaktör för *Svenska Dagbladet*, ut skriften *De vitas världsproblem och Japan*, där han varnade för Europas inaktivitet: "Om de vita grips av lättja, sjunka de ned på indianers och negrers nivå."⁵⁷ Gula farans gångbarhet inom de mest skilda politiska läger blir ännu tydligare under kriget. 1942 skriver redaktör Ture Nerman en ledare i den antinazistiska tidningen *Trots Allt* med rubriken Gula faran.⁵⁸ Nerman, en av sin tids mest inflytelserika opinionsbildare på vänsterkanten, menar: "Gula faran finns, finns fruktansvärd och heter: den japanska levnadsstandard." Nerman syftar på gula faran som ett ekonomiskt krig, och beskriver den japanske arbetaren som "...ett arbetsbi med de mest förkrympta behov...".

Året därpå skriver signaturen Banzai, ombudsman Folke Renhammar som sedermera värvar sig som frivillig till Waffen-SS, i den oberoende nationalsocialistiska tidningen *Sverige Fritt* en artikel med rubriken "Är "gula faran" aktuell?".⁵⁹ Intressant nog svarar Renhammar: "För Europas vidkommande blir den gula faran icke aktuell under detta århundrade." Renhammar beskriver med ohöljd beundran japanernas krigsframgångar, och menar att gula faran på sin höjd är aktuell för de allierade, det vill säga för de engelska, amerikanska och ryska intressena i Östasien. I stället varnar Renhammar i sann nationalsocialistisk anda för en "sjufalt värre och långt mera aktuell... farsot", nämligen "judendomen med dess utlöpare kommunismen".

---

⁵⁴ Holmberg (1988), 395.

⁵⁵ Skovdahl (1996), 112-17, och Viktor Rydberg, *Skrifter av Viktor Rydberg XIV: Varia II* (Stockholm, 1919), 414.

⁵⁶ Kjellén (1911), 257-72 och 311-15.

⁵⁷ Helmer Key, *De vitas världsproblem och Japans* (Stockholm, 1934), 27.

⁵⁸ "Gula faran", *Trots Allt* 7/1942.

⁵⁹ Banzai (sign.): "Är "gula faran" aktuell?", *Sverige Fritt* 1/1943.

3, Det okända Korea

3.1 Koreamyter

Om nu kunskaper om Japan och Kina trots allt var relativt utbredda i Väst och i Sverige, var situationen snarare det motsatta för Koreas del. Detta har sina naturliga förklaringar. Av länderna i Östasien valde Korea att isolera sig längst genom att bemöta alla försök till kontakt från Västs sida med resolut militärt motstånd. Halvöns relativa litenhet och geografiska belägenhet gjorde dessutom landet svåråtkomligt för västerländska resenärer.

Den första direkta kunskapen om Korea i Väst härrör från Imjin-krigen vid slutet av 1500-talet, förmedlad via jesuiter stationerade i Japan och Kina.⁶⁰ Italienaren Martino Martini rapporterade i sin *De bello tartarico* från 1654 om den manchuriska invasionen av Korea, och hans *Novus atlas sinensis* från året därpå innehåller en beskrivning av landet.

1668 publicerade den holländske sjömannen Hendrik Hamel sin dagbok *Journal* som kom att bli standardverket om Korea i Väst ända fram till slutet av 1800-talet.⁶¹ Hamel förläste med ett holländskt fartyg på Cheju-ön 1653, och tillsammans med 35 andra överlevande sjömän tillbringade han 13 år i fångenskap i Korea och skrev vid återkomsten till Holland ned sina minnen i bokform.

Hamel ansåg koreanerna vara tjuvaktiga, lögnaktiga, opålitliga, feminina, fega och dumma. Enligt Hamel gick det att lura i en korean vad som helst om yttre världen. De japanska och manchuriska angreppen hade utarmat landet fullständigt, men innan dessa för Korea så förödande invasioner hade Hamel hört att koreanerna inte hade gjort något annat än ätit, druckit och roat sig.⁶²

Japans allt starkare inflytande från och med 1800-talets slut och det våldsamma motståndet från koreanernas sida, ledde till att Korea under kolonialtiden 1910-45 närmast var ett stängt land för västerlänningar. Denna slutenhet försvann knappast med delningen 1945, och inte förrän i samband med Korea-kriget 1950-53 blev åtminstone södra Korea ett känt land för omvärlden.

---

⁶⁰ Donald F Lach & Edwin J van Kley, *Asia in the making of Europe III 4: East Asia* (Chicago & London, 1993), 1783-85.

⁶¹ *Ibid.*, 1785-97, samt Donald F Lach & Edwin J van Kley, *Asia in the making of Europe III 1: Trade, missions, literature* (Chicago & London, 1993), 486-88.

⁶² Hendrik Hamel, *Hamel's journal and a description of the kingdom of Korea 1653-1666* (Seoul, 1998), 67-68.

Allt detta ledde till att en mängd sinsemellan motsägelsefulla myter om Korea frodades i Väst. Korea var ibland en arkaisk kopia av det gamla Kina, ett degenererat rike som förtjänade sitt koloniala öde. Men koreaner kunde också vara mer eller mindre japaner, det vill säga nästan som västerlänningar eller i varje fall nästan lika intelligenta och företagsamma. För andra var Korea det sista sagolandet i Östasien, och av alla folkslag i regionen ansågs koreanerna av många rasbiologer stå de vita närmast. Dessa myter hade även sina företrädare i Sverige.

1904 skrev *Aftonbladet* i en ledare att om Japan lyckades hindra Ryssland från att erövra det rika men försummade Korea, skulle det göra den mänskliga civilisationen en ovärderlig tjänst.⁶³ I samma anda undertecknades Taft-Katsura-fördraget mellan USA och Japan 1905: Japan fick fria händer i Korea och USA fick vara ifred på Filippinerna. I sann socialdarwinistisk anda var de små länderna under kolonialismens glansdagar lovtligt byte för de som kunde ta för sig.

I samband med Japans annektering 1910 skrev professor Kjellén: ”Så kommo bud från yttersta östern: Koreas tusenåra historia var avslutad...men nu föll säkerligen icke en enda främmande tår på grafven. Japan är ju också en så stor och ridderlig stat, att det måste vara en ren ära, för att icke säga ett nöje, att bli dräpt af densamma!”⁶⁴

Holmberg har noterat att den japanska kolonialtiden innebar en omvärdering av koreanerna: ”Koreanerna...fick åka med på den japanska triumfvagnen.”⁶⁵ I den tyske nationalsocialisten furst Urachs *Det gula livsrummet* från krigsåret 1941 talas till exempel om ”Koreas jäsande intelligens”.⁶⁶ I många västerlänningars ögon hade skillnaden mellan japaner och koreaner efter trettio års kolonialt styre mer eller mindre suddats ut.

1946 skrev fil dr Bertil Lundman, fysisk antropolog vid Uppsala universitet, om koreaner: ”Enstaka hava...synbarligen även ett nordiskt inslag med hög växt och stundom rentav ljusa färger i ögon, hår och hy...dessa halveuropeiska typer träffas...talrikt i Korea, vars språk av en del forskare anses ha rönt ett visst inflytande från något indoeuropeiskt språk.”⁶⁷ Samma teori förfäktades av den amerikanske ingenjören Wladimir Mitkewich som 1956 i *Koreans are White* hävdade att koreanerna härstammar från antikens greker: ”...Koreans are ”White” inwardly. So, let the Europeans and Americans accept Koreans, as brothers and sisters, on equal terms.”⁶⁸

I övrigt var den allmänna svenska kunskapen om Korea begränsad. 1925 hade fil dr Jalmar Furuskog följande att säga i sin skildring av jordens folk,

---

⁶³ Burgman (1965), 46.

⁶⁴ Rudolf Kjellén, *Politiska essayer. Studier till dagskrönikan (1907-1913) 1: Internationell politik och geopolitik* (Stockholm, 1914), 13.

⁶⁵ Holmberg (1994), 36.

⁶⁶ A Urach, *Det gula livsrummet* (Malmö, 1941), 31.

⁶⁷ Bertil Lundman, *Nutidens människoraser* (Uppsala, 1946), 50.

⁶⁸ Wladimir W Mitkewich, *Koreans are White* (Boston, 1956), 34.

De sju världsdelarna: ”Koreanerna äro av mongolisk stam och ha mottagit sin kultur från Kina. Under de senaste årtiondena har det ägt rum en stor invandring av japaner, som utgöra landets överklass, utplundrande den inhemska befolkningen. Huvudstaden Söul börjar antaga ett utseende av modern europeisk handelsstad.”⁶⁹

3.2 Korea i svenska uppslagsböcker

Uppslagsböcker kan på många sätt ses som en tidsspegel, en redovisning av sin tids föreställningar och uppfattningar. Detta gäller särskilt synen på främmande länder och folk.⁷⁰ Den tidsperiod uppsatsen behandlar dominerades av *Nordisk familjebok* som från 1876 till 1955 gavs ut i fyra löpande upplagor,⁷¹ och *Svensk uppslagsbok* som gavs ut från 1933.⁷² 1938 utkom dessutom första upplagan av *Kunskapens bok*.⁷³ En annan populär ”uppslagsbok” var *Svenska Dagbladets årsbok* som började ges ut 1923.⁷⁴ Följande framställning bygger av hänsyn till kontinuitet och omfång dock endast på innehållet i *Nordisk familjebok* och *Svensk uppslagsbok*.

I *Nordisk familjeboks* första upplaga omnämns koreanerna som ”infödingar” och krokodiler sägs finnas i landet.⁷⁵ Den okände författaren, den trespaltiga artikeln är osignerad, hade överhuvudtaget dålig kunskap om landets beskaffenhet och klimatförhållanden, och invånarantalet anges vagt till någonstans mellan 8,5 och 15-16 miljoner. Om folket får man veta att: ”Folket är mycket vidskepligt. Qvinnorna intaga en låg ställning. Månggifte är ej tillåtet, men konkubinät är, liksom i Kina, en erkänd institution. Stor tillgifvenhet för barnen är ett bland de bättre dragen hos koreanerna; dödandet eller utsättandet af barn är, i motsats till förhållandet i Kina, nästan okänt.”

Om förhållandet till Kina kunde *Nordisk familjebok* ej uttala sig om med säkerhet: ”...det ser dock ut som om Korea erlägger någon tribut till detta land, och det tyckes ej fullt sjelfständigt kunna ingå fördrag med främmande

⁶⁹ Jalmur Furuskog, *De sju världsdelarna. En populär skildring av jordens länder* (Stockholm, 1925), 182.

⁷⁰ Åke Holmberg, ”År fördomar föränderliga? Nordisk familjebok som tidsspegel”, i *Kungl. Vetenskaps- och Vitterhets-Samhället i Göteborg. Årsbok 1992* (Göteborg, 1992), 47-59.

⁷¹ *Nordisk familjebok* (Stockholm, 1:a uppl. 1876-99), *Nordisk familjebok* (Stockholm, 2:a uppl. 1904-22), *Nordisk familjebok* (Stockholm, 3:e uppl. 1923-37), samt *Nordisk familjebok* (Stockholm, 4:e uppl. 1951-55).

⁷² *Svensk uppslagsbok* (Stockholm, 1:a uppl. 1929-37), samt *Svensk uppslagsbok* (Stockholm, 2:a uppl. 1947-55).

⁷³ *Kunskapens bok* (Stockholm, 1:a uppl. 1937-40). Artikeln om Korea har symptomatiskt försvunnit både i den andra upplagan från 1945-46 och i den tredje från 1949-51. I första upplagans artikel står bland annat att läsa: ”En svensk kännare av Korea, upptäcksresanden Sten Bergman, förklarar vid en jämförelse mellan koreanen och japanen, att den förre saknar den senares framåtanda, energi och krigiska sinnelag. Koreanen är ej tilltalad av hårt arbete, han föredrar att sitta och röka sin långskaftade pipa och samtala med likasinnade.”

⁷⁴ Korea finns med i följande årgångar: *Svenska Dagbladets Årsbok 1924* (Uppsala, 1925) där ett attentat utfört av en korean mot det kejserliga palatset i Tokyo finns omnämmt, *Svenska Dagbladets Årsbok 1926* (Stockholm, 1927) som omnämner kejsar Sunjong död och det svenska kronprinsparets besök i landet, samt *Svenska Dagbladets Årsbok 1931* (Stockholm, 1932) som rapporterar om anti-kinesiska kravaller i Korea. Märkligt nog nämns inte det koreanska kronprinsparets besök i Stockholm 1927 (se Arne CG Piltz, ”Kronprins i främmande land. Om Koreas sista kronprinspar och deras besök i Sverige”, *Yoboseyo* 3/1976).

⁷⁵ *Nordisk familjebok* (Stockholm, 1:a uppl 1884).

makter.” Den anonyme författaren kände med andra ord inte till 1876 års Kanhwa-fördrag med Japan som ju hade upphävt vasallskapet till Kina. Historiskt beskrivs Korea i samma anda som en del av Kina fram till 1100-talet, och som ett till Japan skattskyldigt lydrike från 1600-talet. 1882 års anti-japanska soldatrevolt beskrivs som ”ett lömskt öfverfall af koreanerna” på den japanska legationen i Seoul, vilket resulterade i Chemulp’o-fördraget samma år.

Nordisk familjeboks andra upplaga var bättre informerad, och angav dessutom fil dr JF Nyström som författare till den elvaspaltiga artikeln, den absolut längsta av här redovisade uppslagsverks artiklar.⁷⁶ Korea är nu en ”japansk besittning”, dess geografi och klimat redovisas med stor exakthet, men fortfarande finns krokodiler och också apor i landet. Invånarantalet anges den här gången exakt till 9 781 671 enligt 1906 års folkräkning.

Andra upplagan är dessutom fullmatad med rastänkande och rastypologier. Om koreanerna sägs: ”Koreanerna tillhöra den mongoliska rasen; de likna mer japanerna än kineserna... [uttalandet illustreras med ”vidstående figur”]. I alla samhällsklasser ser man...oftare än i Kina eller Japan ansikten, som likna européernas...I allmänhet äro männen stora och starka, kvinnorna sällan vackra.” Koreanerna som stående nära de vita utseendemässigt, och koreanska kvinnor som ”fula” kommer senare att dyka upp i flera Koreaskildringar.

Om koreanernas nationalkaraktär skriver Nyström: ”Hela folket skiljer sig fördelaktigt från kineserna genom sin renlighet. För sin karaktär få koreanerna goda vitsord af resande. Tillbakadragenhet, allvar och värdighet i uppträdande utmärka dem, liksom ett lifligt intresse för främmande seder. De ha mycket starkare känslolif än kineserna. Kvinnans ställning synes ock vara bättre hos dem än hos deras södra grannar...Stor tillgifvenhet för barnen är ett af koreanernas karaktärsdrag...Den stora massan af folket är fattig, förtryckt och obildad och synes ha sjunkit ned från en äldre högre kulturståndpunkt.”

Näringslivet skildras som efterblivet och försummat, och infrastrukturen sägs vara undermålig. Ett avsnitt ägnas åt en överblick över den kristna missionen i landet. Det japanska kolonialstyret framställs som positivt för landet med modernisering enligt västerländsk modell som ideal. I den historiska avdelningen är Korea ”ett tvistefrö mellan de kringliggande staterna Kina och Japan”. Nyström summerar: ”...japanernas verksamhet i K. [Korea] [har] i många afseenden gjort landet nytta, om den än i första hand är riktad på hvad som gagnar dem själfva.”

I *Nordisk familjeboks* tredje upplaga har Korea-artikeln, författad av professor Bernhard Karlgren, minskats ned till fem spalter och dessutom delats upp i två delar: Korea som land och koreaner som folk.⁷⁷ Den sistnämnda delen har författats av fil mag Elin Lenander. Denna beskriver koreanerna som ”ett till mongoliska rasen hörande folk av okänt ursprung”. Koreanernas karaktäristiska

⁷⁶ *Nordisk familjebok* (Stockholm, 2:a uppl 1911).

⁷⁷ *Nordisk familjebok* (Stockholm, 3:e uppl 1929).

utseende gentemot japaners och kinesers betonas, och koreanerna sägs vara: ”...tillbakadragna, allvarliga och värdiga, fredliga och tålmodiga men visa även prov på stor indolens. De äro kända för renlighet.” Om kvinnorna sägs den här gången endast: ”Månggifte är icke tillåtet.”

Karlgrens artikel består till största delen av precisa och relativt neutrala faktauppgifter. Ingenting nämns om djurlivet. Korea är fortfarande en ”japansk besittning”, och skildras historiskt som ett offer för utländska makters ständiga invasioner, något som sägs göra koreanernas ”intensiva hat” mot främlingar, i synnerhet mot japaner, förståeligt. För Koreas historia från och med annekteringen 1910 hänvisas till artikeln om Japan.

Nordisk familjeboks fjärde upplaga, den sista för den i uppsatsen behandlade tidsperioden, innehåller en anonym femspaltig artikel som illustreras med fyra fotografier.⁷⁸ Artikeln verkar till stora delar vara plagierad från *Svensk uppslagsboks* andra upplaga. Korea är nu både ett delat och krigshärjat land, ett faktum som dominerar innehållet. Kriget har för övrigt inte ens tagit slut: artikeln dateras till maj 1953. Landets totala folkmängd anges till ”c:a 29 mill.”, en vaghet som förklaras av kriget som fram till maj 1953 sägs ha kostat ”5 mill. människor-soldater och civila”. I samband med kriget nämns även det svenska sjukhuset i Pusan som öppnades i september 1950.

Fjärde upplagan har inte mycket att säga om koreanerna som folk: ”Koreanerna äro ett blandfolk, tillhörande den mongoliska rasen i vidsträckt mening. De äro storväxta och kraftiga, i detta överträffande nordkineserna som de något likna. De ha starkare hår- och skäggväxt än kineser och japaner.”

Historiedelen ägnas till största delen åt händelserna efter 1945, och då särskilt Koreakriget. Den japanska kolonialtiden framställs som bra för landet rent materiellt, samtidigt som det koreanska motståndet uppmärksammas. Upp-takten till Koreakriget är på det hela taget fri från antikommunism.

Svensk uppslagsboks första upplaga innehåller en fyrspaltig Korea-artikel illustrerad med fyra fotografier, en produkt av ett samarbete mellan fem olika författare: professorerna J Frödin, Bernhard Karlgren och Gustaf Bolinder samt fil mag Y Löwegren och fil kand Gertrud Serner.⁷⁹ Korea är ett ”japanskt generalguvernement”, och dess fauna anses vara ”rätt okänd”, ett påstående som återspeglar landets slutenhet under det japanska styret.

Gustaf Bolinder, professor i arkeologi, är den som har tagit på sig att skriva om koreanerna som folk. Bolinder, på 40-talet medlem i pronazistiska Svensk-Finlands Vänner samt Försvarsfrämjandet⁸⁰, skriver: ”Koreanerna äro ett blandfolk, tillhörande den mongoliska rasen i vidsträckt mening. De äro storväxta och kraftiga, i detta överträffande nordkineserna som de något likna. De

⁷⁸ *Nordisk familjebok* (Stockholm, 4:e uppl 1953).

⁷⁹ *Svensk uppslagsbok* (Stockholm, 1:a uppl 1933).

⁸⁰ Se ”Hjälp till Finland”, *Svensk-Finland* 3/1941, och Gustaf Bolinder, ”Emigrationen till Sydamerika efter det nys avslutade världskriget”, *Effektivt Försvär* 5/1945.

ha starkare hår- och skäggväxt än kineser och japaner.” Uppenbarligen är det Bolinders ord som spökar i tidigare citerade *Nordisk familjeboks* fjärde upplaga. Bolinder har en förkärlek för jämförelser mellan de tre östasiatiska folken: ”Koreanerna äro ej så renliga som japanerna men överträffa i detta avseende kineserna.” Om kvinnorna kan Bolinder rapportera: ”Kvinnorna av högre klasser hållas avskilda, de av låg klass få arbeta hårt.”

Professor Karlgren som har skrivit historieavsnittet beskriver Korea vid slutet av 1800-talet som ”ett värnlöst byte för det nya Japan” vilket enligt honom var ett resultat av ”en allmän försoffning” efter en längre tid av fred. De anti-japanska incidenterna 1882 och 1884 beskrivs som ”Japanfientliga pöbel-upplopp”, och Korea påstås inta samma ställning inom det japanska imperiet som Finland gjorde inom det ryska.

Professor Frödin som ansvarar för framställningen av ekonomin beskriver Korea som ”Japans kornbod”, och fil kand Serner definierar koreansk konst som en osjälvständig gren av den kinesiska. Forskningen om koreansk konst har ”kraftigt bidragit till vår kännedom om kinesiskt konsthantverk.”

Svensk uppslagsboks andra upplaga är med sin sju-spaltiga Korea-artikel 1950-talets mest omfattande i sitt slag.⁸¹ Också denna artikel är ett lagarbete författad av den danske cand mag Viggo Hansen, professorerna Gustaf Bolinder, Gerhard Lindblom och Bernhard Karlgren, fil dr Sven A Nilsson, teol dr Krister Gierow, författare Sven Alfons samt *Sydsvenska Dagbladets* utrikesredaktör Sven Berger.

Artikelns sista notis rör Seouls fall den 28 juni 1950, och Korea, en ”stat i Östasien”, är ett delat land. Faunan konstateras av dansken Hansen fortfarande som varande ”rätt okänd men torde likna n.ö. Kinas.” Avsnittet om koreanerna som folk ligger återigen på professor Bolinders ansvar, men nu i sällskap med professor Lindblom, trots att texten är en ordagrann förkortning av första upplagans. Gerhard Lindblom, professor i etnografi, var liksom Bolinder medlem i pronazistiska Svensk-Finlands Vänner och dess vice ordförande.⁸²

Även professor Karlgrens historieskrivning är i stort sett oförändrad, och man får anta att skildringen av händelserna efter 1945 som har en klar anti-kommunistisk udd och pekar ut Sovjetunionen som huvudansvarig för delningen i huvudsak är ett verk av fil dr Nilsson och redaktör Berger. Hansens ekonomiavdelning och Gierows beskrivning av religionen bjuder på få överraskningar. Gierow konstaterar att antalet kristna 1948 uppskattades till 650 000.

Alfons konstavsnitt förtydligar första upplagans uppfattning, att koreansk konst med undantag av Koryô-tidens keramik helt enkelt är kinesisk konst: ”Den koreanska konsten kan i stort sett betraktas som en del av den kinesiska. Den är icke mer skild från denna än de olika kinesiska provinsernas konstkulturer från varandra.” Studiet av koreansk konst har för Alfons inget

---

⁸¹ *Svensk uppslagsbok* (Stockholm, 1:a uppl 1950).

⁸² Se ”Föreningsangelägenheter”, *Svensk-Finland* 4/1943.

egentligt egenvärde: ”Mycket som är oklart i kinesisk konst kan därför...belysas av bevarade monument i K. [Korea] ...”.

4, Den svenska Koreabilden 1904-38

4.1 Upptäckarna

Den första gruppen Korearesenärer har erhållit beteckningen ”Upptäckarna”: W A:son Grebst, Sven Hedin och Sten Bergman. Samtliga dessa kallade sig själva för upptäcks- eller forskningsresande och var under sin levnadstid kända för sina reseskildringar. Grebst besökte som den förste Korearesenären landet vintern 1904-05 i samband med rysk-japanska kriget, Hedin avlade ett kort besök i Korea i december 1908 och Bergman reste 1935-36 runt i den japanska kolonin.

W A:son Grebst, William ”Willy” Andersson Grebst (1875-1920), var från 1913 och fram till sin död redaktör för den antisemitiska boulevard-tidningen *Vidi* med redaktion i Göteborg och författare till en mängd böcker i allehanda ämnen: reseskildringar, artikelsamlingar, memoarer, romaner, noveller och dikter.⁸³ Grebst hann med att besöka så vitt skilda länder som Japan, Korea, Eldslandet, USA, Samoa och Tahiti.

Efter att ha erhållit rådet från en svensk sjöofficer stationerad i Japan att utge sig för handelsresande för att överhuvudtaget få komma in i det slutna Korea som redan i praktiken styrs av japanerna avreser Grebst med en ångare från den japanska hamnstaden Nagasaki på julafton 1904 med destination Pusan.⁸⁴ Den svenske officeren hade talat om koreanerna som ”ett af världens äldsta och mest ursprungliga kulturfolk”,⁸⁵ och Grebst är full av förväntan: ”... Chosen...det urgamla landet, hvilket ända tills på det sextonde århundradet varit okänt i Europa, det sista af de gamla kulturländerna, som öppnat sina portar för europeerna.”⁸⁶

Vid ankomsten till hamnen i Pusan slås Grebst av det stora antalet japanska och kinesiska fiskebåtar som förklaras med att koreanerna är ”världens lättjefullaste folk”. De ”hata allt arbete” och har därför inte ork nog att ensamma ta tillvara på havets rikedomar. Grebst kommenterar även koreanernas utseende: ”Deras typiskt mongoliska ansikten hade ett lugnt och liknöjdt uttryck. Hudfärg-

---

⁸³ Barthold Lundén, ”W A:son Grebst 16/9 1920”, *Vidi* 38/1920, och Nils Weijdegård, ”Tidningen *Vidi* och det homosexuella kloakträsket”, *Lambda nordica* 1/1995.

⁸⁴ W A:son Grebst, *I Korea. Minnen och studier från ”Morgonstillhetens land”* (Göteborg, 1912). Boken består av 368 sidor och är indelad i 15 kapitel. I fortsättningen kommer sidhänvisningar att anges endast i samband med längre direkta citat. Grebsts bok gavs ut i koreansk översättning 1986.

⁸⁵ *Ibid.*, 10.

⁸⁶ *Ibid.*, 15-16.

en varierade från ljus gul till mörkt koppar... Koreanerna äro nästan hufvudet högre än japanerna. De äro välvuxna och harmoniskt utbildade. Deras hållning är fri och ledig. De bära hufvudet högt och fritt."⁸⁷

Grebst hyr två "kulier" som guide och bärare och ger sig ut på en stadsvandring. Han slås av den i hans tycke ständigt närvarande smutsen, tilltalas av den västerländska stilen i den japanska stadsdelen och konstaterar: "Den lifskraftiga japanska rasens expansionsbehof gör det koreanska folkets undergång nästan till en nödvändighet." Om de koreanska kvinnorna skriver Grebst: "...kvinnorna voro...mycket fula. Att bilda sig ett begrepp om huru de voro vuxna var omöjligt."⁸⁸

På kvällen samma dag antrar Grebst ett passagerartåg mellan Pusan och Seoul som gör sin jungfruresa. Han roas av lokalbefolkningens ovana vid järnvägstekniken, en "skock dumma får", och av de våldsamma japanska tjänstemännen beväpnade med käppar. Grebst blir vittne till när en japansk tjänsteman misshandlar en koreansk man: "Finns det något muntrare än att få daska på folk, när de bära sig dumt och klumpigt åt?"⁸⁹

Under färden till Seoul kommer Grebst i samspråk med en japansk kapten. Den japanske kaptenen talar sig varm för den ryske soldatens tapperhet, men har inte mycket gott att säga om det land som är krigets tvistefrö: "Det är ett undergångsdömdt folk... Det har ingen framtid... Det vill inte stå på egna fötter och vara oafhængigt."⁹⁰ För den japanske kaptenen är Korea redan en japansk koloni.

Vid de olika stationsuppehållen får Grebst erfara hur ovana koreanerna är vid främlingar och särskilt vita västerlänningar. Han övernattar hos en familj i Taegu och blir fullständigt uttittad av en folksamling som i timmar i tysthet följer allt som svensken företar sig. Grebst besvärar dock mer av vitlöksdoften än av själva situationen. De kvinnor han möter anser han vara "...så fula, att det hade varit bättre, om de hållit sig hemma."⁹¹

Efter tågbyte i Suwôn och ännu en övernattning i en vinterkall by anländer Grebst till Seoul och tar in på Station Hotel som drivs av en engelsk missionär. Engelsmannen hjälper Grebst att hyra en guide från missionsskolan, Yun San-gal, och med dennes hjälp ger han sig ut på en promenad. Grebst imponeras inte av staden och dess butikers varor: "Den gängse lättjan och det rådande föraktet för allt arbete har vållat, att befolkningen aldrig egentligen brytt sig om att producera annat än det nödvändigaste. Och äfven detta har endast framställts motvilligt och på slarf..."⁹²

Grebst besöker redaktionen för *The Korean Review* som är inhyst i missionsskolan. Föreståndaren broder Pierre menar att kristendomen lämpar sig

---

⁸⁷ Ibid., 23-24.

⁸⁸ Ibid., 26.

⁸⁹ Ibid., 33.

⁹⁰ Ibid., 42.

⁹¹ Ibid., 60.

⁹² Ibid., 92.

väl för koreanerna, som ”i grund och botten” är intelligenta. Broder Pierre beklagar dock att koreanerna är så vidskepliga, har alltför mycket fantasi och låter sig styras av ”andebesvärjare och trollkarlarne”. Den koreanska shamanismen återkommer gång på gång i Grebsts skildring. Flera kapitel utgörs av längre beskrivningar av det koreanska samhället: klädsel, seder och bruk, slaveriet, näringslivet och de olika yrkena, litteraturen och de lärde, historiska händelser och folksagor.

Efter att ha blivit intagen på förhör hos en japansk polis, inser han att han hela tiden står under bevakning och uppsöker därför tyska legationen som representerar Sveriges intressen i Korea för att be om råd. Besöket leder till att Grebst inbjuds att spendera nyårsaftonen på ambassaden i sällskap med den tyska personalen som håller på ryssarna i det pågående kriget. Av doktor Wunsch, läkare hos den koreanske kejsaren, får Grebst en lektion i koreanernas ”kvacksalveri”.

Den koreanska kvinnan ägnas ett helt kapitel. Grebst förvånas över kvinnans starka ställning inom hemmet och hennes motsvarande närmast obefintliga utanför. Särskilt medelklasskvinnan som har rätt att ägna sig åt undervisning, utöva handel och idka odling prisas för sin företagsamhet i motsats till sin man som ”super och svirar”. Grebst omnämner i sammanhanget de matriarkatliknande förhållandena på Cheju-ön som försvann med japanernas ankomst.

Genom sin bekantskap med doktor Wunsch får Grebst möjlighet att närvara vid kronprinsessans begravning i början av januari 1905. I egenskap av ”högre svensk officer” beser Grebst den ståtliga begravningsprocessionen och erhåller därefter audiens hos kejsaren i Kyôngbok-palatset. Audiensen upplevs av Grebst som en ”dröm”, ett besök vid ett ”orientaliskt hov” precis som i sagan: ”Det var orientalisk prakt och yppighet.”⁹³

Kejsaren och hans son omges av en ”stor skara eunucker” som gjorde ett ”äckligt intryck”, och en ”armé af kulis”. Kejsaren har ett ”karaktärslöst ansikte” med ”små snälla ögon”, och Grebst känner sympati för den olycklige monarken som håller på att förlora sitt land. Kronprinsen är dock en ”ful uppenbarelse” med ”ängsligt plirande ögon” likt en ”ondsint gris”: ”Den siste manliga afkomman af en degenererad ätt!”⁹⁴

En kväll försöker Grebst förmå en förskräckt Yun att ta med denne till ett kisaenghus för att undersöka om dessa ”öfverträffade sina japanska yrkes-systrar, de små geishorna.”⁹⁵ Yun som är kristen vägrar dock, okunnig som han är om den oscarianska dubbelmoralen. Grebst skyller på sina ”etnografiska intressen” och ironiserar över att Yun inte vill ”tjäna vetenskapen”. Han vänder sig i stället till sina tyska vänner som arrangerar en middag med ett kisaengbesök. Grebst tjasas av de fyra kisaengflickorna som han finner vara ”kattunge-

---

⁹³ Ibid., 207.

⁹⁴ Ibid., 217.

⁹⁵ Ibid., 226.

lika”: ”Ansiktena voro vänliga och tilltalande...Två kunde till och med kallas riktigt vackra.”

Motståndet mot den japanska inblandningen är ständigt närvarande i den koreanska huvudstaden. Grebst bevistar ett anti-japanskt massmöte vid ”Oafhångighetsporten”, Tongilmun, blir vittne till våldsamma kravaller mellan japanska soldater och koreanska civila och åser avrättningen av tre koreanska bönder. Grebst slits mellan sympati för den svagare parten, ”Koreas folk-det barnsliga, dumma, lättjefulla folket”,⁹⁶ och beundran för den japanska övermakten. Grebst konstaterar att i Korea blir ”...Orientalens grymhet och hårdhet...uppenbar”.⁹⁷

Efter enveten övertalning lyckas Grebst få Yun att visa denne ett koreanskt fängelse. Grebst närvarar vid både tortyr och avrättningar och förfasar sig trots en tydlig morbid fascination över hur detta kan förekomma i ett land ”där kristlig verksamhet bedrivits af missionärer från många land”.⁹⁸ Han hoppas att japanerna ska få ett slut på ”eländet”.

En ridtur i Seouls utkanter i sällskap med de tre tyskarna visar med all önskvärd tydlighet att västerlänningar på besök helt enkelt gjorde vad som föll dem in. Kronprinsessans grav var förbjuden mark och vaktades av koreanska soldater, men trots det rider de fyra västerlänningarna rakt mot soldaterna, jagar iväg dessa och tar sig i egenskap av världens herrar in på gravområdet. Grebst hinner också med en utflykt till Kanghwa-ön där han sammanträffar med en koreansk munk som har hört talas om både Sverige och Sven Hedin.

Efter sin fyra veckors långa vistelse i Seoul gör Grebst ett snörpligt försök att komma till krigsskådeplatsen norr om Yalu-floden i egenskap av handelsresande, men upptäcker att japanerna har genomskådat hans lögn. Han väljer därför att lämna Korea via ett tyskt fartyg som avgår från Chemulpo med destination Tsing-tao, den tyska kolonin i Kina. Grebst tar avsked av Yun och får av denne en ”liten låda full med allahanda koreanska småsaker av etnografisk natur”,⁹⁹ inbjuds till avskedssupé på tyska legationen och lämnar landet i slutet av januari 1905.

Sven Hedin (1865-1952), den siste ”storsvensken” och forskningsresanden av klassisk typ, var en av sin tids mest kända svenskar.¹⁰⁰ Som hedersdoktor vid tio olika universitet, hedrad med en mängd svenska och utländska ordnar, ledamot av 15 akademier inklusive den svenska och den siste svensk som adlades betraktades Hedin som ett levande nationalmonument. Hedin genomförde sju stora expeditioner i Asien som gjorde honom världsberömd, hem-

---

⁹⁶ Ibid., 253.

⁹⁷ Ibid., 264.

⁹⁸ Ibid., 280.

⁹⁹ Ibid. 367.

¹⁰⁰ *Vem är det. Svensk biografisk handbok 1951* (Stockholm, 1951), Arne Reberg, ”Han gillade både Hitler och Mao...”, *Expressen* 8/10 1978, och Bosse Sandström, ”Storsvensken. Sven Hedin, adlad, nazist och upptäcksresande”, *Aftonbladet* 25/9 1977.

förde tiotusentals föremål, gav ut 65 böcker utgivna på 22 olika språk, och efterlämnade 145 band dagböcker och 80 000 brev.

Anekdoterna om Hedin är otaliga. Vid ett besök i Teheran 1890 tog han sig i hemlighet in på helig mark, Stillhetens tempel där de avlidna enligt persisk tradition förvarades, skar av tre huvuden och tog med sig dessa som troféer till en svensk rasbiolog. Trots bättre vetande och ett bristfälligt vattenförråd gav han sig 1895 ut i Taklamakan-öknen varvid två följeslagare avled under strapatserna.

Politiskt varnade han vid sekelskiftet för både gula faran och Ryssland, krävde upprustning och bekämpade framväxten av demokratin. 1914 deltog han i egenskap av medförfattare till borggårdstalet i störtandet av regeringen Staaf. Under första världskriget ställde han sig på Tysklands sida, besökte fronten och kejsar Wilhelm II och hängav sig åt krigsromantik. Under mellankrigstiden kritiserade han Versaillesfreden och dess skapare, och välkomnade det nationalsocialistiska maktövertagandet i Tyskland 1933.

Vid olympiaden i Berlin 1936 tillhörde han öppningstalarna, sammanträffade med Hitler och blev personlig vän med denne. I flera skrifter och artiklar i svensk och utländsk nationalsocialistisk press uttryckte han innan och under kriget öppet sitt stöd för Tysklands ledare och förståelse för den antisemitiska politiken.¹⁰¹ Som tack erhöll Hedin hakkorsprydda Tyska Örnens orden. 1943 vägrade Hedin att göra något för att rädda judarna efter en personlig vädjan från ärkebiskop Eidem.¹⁰²

Hedin var medlem och styrelseledamot i pronazistiska Svensk-Tyska Föreningen och Riksföreningen Sverige-Tyskland, han gav ekonomiska bidrag till nationalsocialistiska grupper som Svenska Aktiva Studentförbundet och han ägde aktier i dagstidningen *Dagsposten*.¹⁰³ Hedin var dessutom en av få svenskar som vid Hitlers självmord 1945 skickade ett kondoleanstelegram till tyska legationen i Stockholm och beklagade ”förlusten av Tysklands store ledare”. Även efter kriget och fram till sin död 1952 fortsatte Hedin att skriva i svensk och utländsk nationalsocialistisk press.¹⁰⁴

---

¹⁰¹ Se bland annat ”Den verkliga vännen. Sven Hedin är uppskattad i Nazityskland”, *Trots Allt* 20/1940, ”Sven Hedin lovar ett fredsparadis. Lovsjunger profetiskt sitt rätta fosterland”, *Trots Allt* 43/1941, ”Sven Hedin kämpft. Bolsjevismen ska utrotas”, *Trots Allt* 47/1941, där ryssarna beskrivs som ”odjur i människogestalt”, ”Hedin i fält”, *Trots Allt* 2/1942, och ”Svensk akademiledamot i dåligt sällskap. Sven Hedin medarbetar i schalburgarnas tidning”, *Trots Allt* 9/1944. Se även ”Sven Hedin om Versailles-freden”, *Tysk veckorevy* 64/1941, Sven Hedin, ”En hälsning till Nordisk Ungdom”, *Ungt Folk* midvinter/1943, där han varnar medlemmarna i ett nationalsocialistiskt ungdomsförbund för ”Österns barbarer” och ”kommunismens förrådiska gift”, och Sven Hedin, ”Die einzige Macht”, *Der Deutsche in Schweden* 4/1945, där Hedin i krigets slutskede hoppas att Tyskland ska ”likvidera Österns barbari och bolsjevismen”.

¹⁰² ”Sven Hedins iskalla brev om judarna”, *Expressen* 15/4 1987. Hedin skriver att farhågor och anklagelser om judarna som ”vampyrer och parasiter, vilka utsugit germanskt blod” var ”fullt berättigade”.

¹⁰³ ”Riksföreningen Sverige-Tyskland årsmöte. Professor Nilsson-Ehle avgår som ordförande ordförande och efterträdes av professor Liljeqvist”, *Sverige-Tyskland* 2/1939, och ”Ur Dagspostens historia. Aktievalören sänkes och nytt kapital anskaffas”, *Trots Allt* 6/1944.

¹⁰⁴ Sven Hedin, ”Gruss an die deutschen Studenten”, *Nation Europa* 2/1952, och Sven Hedin, ”Sven Hedin om Fria Ord. Det är vår plikt att hålla ut”, *Fria Ord* 8/11 1952, där Hedin beklagar sig över ”...vår södersargade och försumpade värld, där lögnens och oduglighetens hjältar nått den seger de med förenade krafter vunnit.”

Sven Hedin besökte Korea i samband med avslutandet av sin tredje centralasiatiska expedition hösten 1908.¹⁰⁵ Han hade fått en inbjudan av Geografiska sällskapet att besöka Japan, och anlände till Yokohama den 11 november. Det månadslånga besöket är späckat med föredrag och föreläsningar, visiter och uppvaktningar, luncher och banketter. Under besöket får Hedin en inbjudan att besöka Korea, och avreser från Shimonoseki på morgonen den 13 december. Hedin har skildrat sitt besök i Korea i *Från pol till pol* från 1911 och i *Stormän och kungar* från 1950 som särskilt behandlar dennes möten med furst Ito Hirobumi och kejsar Sunjong.¹⁰⁶

Efter en natt i Pusan fortsätter Hedin med tåg till Seoul och inkvarteras på ett tyskt hotell. Hedin var pro-japansk, och under tågresan från Pusan till Seoul uppmärksammar han ”japanernas fredliga erövring av Korea”.¹⁰⁷ Liksom Grebst upplever även Hedin Seoul som en ”mera egendomlig än vacker stad”.¹⁰⁸ Han sammanträffar den 16:e med japanernas ledare Ito, en man som han porträtterar med beundran och värme.

Ito är för Hedin en ”Cesar”, ”ledaren av Koreas öden”,¹⁰⁹ som självmedvetet lägger ut texten om hur Korea ska omskapas till en japansk koloni. Hedin sympatiserar med den japanska saken som han menar har sin legitimitet i historien: ”...redan för femton hundra år sedan erövrade deras förfäder halvön och behöll den under sin protektion i hundra år.”¹¹⁰ Hedin syftar på den idag förkastade teorin att Kaya-federationen var en japansk koloni.

Den 18:e håller Hedin föredrag inför 2000 koreaner i KFUMs lokaler och deltar därefter i en efterföljande koreansk bankett. I övrigt umgås Hedin i första hand med japaner och västerländska diplomater under sitt kortvariga Koreabesök. På Itos uppmaning beslutar han sig för att mottagas i audiens hos Koreas siste monark kejsar Sunjong, även om det ”blott sker för kuriositetens skull.”¹¹¹ Kejsaren hade vid det laget förlorat så mycket makt att han inte fick träffa västerlänningar utan Itos tillåtelse.

Den 21:a mottas Hedin i kejsarpalatset och föräras vid samma tillfälle på Itos inrådan koreanska storkorset av De åtta elementens orden. Kejsaren, ”ett lejon i bur”, gör ett sorgset intryck: ”Ett drag av vemod vilade över hans lugna regelbundna ansikte. Aldrig skall jag glömma den blick av sorg och ensamhet han gav mig då han långsamt och värdigt reste sig och räckte mig sin hand till avsked.”¹¹² Audiensen blir kort, och konversationen som försvåras av

---

¹⁰⁵ För en bakgrundshistorik, se Arne CG Piltz, ”När Sven Hedin mötte kejsaren av Korea. Om och kring de sista Yi-kungarna och ett besök i ett ockuperat Korea”, *Yoboseyo* 3/1975.

¹⁰⁶ Sven Hedin, *Från pol till pol 1: Genom Asien och Europa* (Stockholm, 1911), 393-99, samt *Stormän och kungar 2* (Stockholm, 1950), 65-78.

¹⁰⁷ Hedin (1911), 393.

¹⁰⁸ *Ibid.*, 394.

¹⁰⁹ Hedin (1950), 65.

¹¹⁰ *Ibid.*, 71.

¹¹¹ *Ibid.*, 74.

¹¹² *Ibid.*, 78.

flera tolkar och sker i närvaro av Ito rör Hedins senaste Tibetresa. Inte ett ord sägs om den politiska situationen i landet.

Den 23 december avreser Hedin norrut från Seoul med tåg, övernat-
tar i Uiju söder om Yalu-floden och anländer till Mukden och Manchuriet på jul-
afton. Därefter var det dags för den långa resan hem till Sverige dit han anländer
med båt den 17 januari 1909.

Sten Bergman (1895-1975), zoolog och fil lic vid Stockholms
högskola, deltog i flera expeditioner till Asien, utförde naturvetenskapligt fält-
arbete och förde hem stora mängder zoologiska och etnografiska föremål som
han senare skänkte till Naturhistoriska riksmuseet respektive Statens etno-
grafiska museum.¹¹³ 1920-23 reste Bergman genom Kamtjakahalvön, 1929-30
till Kurilerna, 1935-36 till Korea och 1948-49 till Nya Guinea dit han kom att
återvända ett flertal gånger. Bergman gav ut böcker om sina resor och var
verksam som populärvetenskaplig föredragshållare, bland annat i radio.

Bergmans forskningsresa till Korea anträdde från Stockholm den 7
februari 1935 och avslutades den 28 november 1936.¹¹⁴ Resans huvudsyfte var
att studera landets fåglar, däggdjur och insekter, och samla in så många exem-
plar som möjligt för de svenska museerna. Den tidigare nämnde professor Ger-
hard Lindblom uppdrog åt Bergman att samla på sig etnografiska föremål. Berg-
man både filmade och fotograferade på eget initiativ under resans lopp. På expe-
ditionen medföljde konservator Harald Sjöqvist och den japanske kocken Kenji
Fujimoto som båda hade deltagit i resan till Kurilerna.

Bergman reser till Korea via Finland och Sovjet-Ryssland med trans-
sibiriska järnvägen, en resa som på den tiden tog 13 dagar. Under resan genom
Manchuriet varnas resenärerna för ”banditer”, koreanska och kinesiska parti-
saner som utmanade den japanska ockupationsmakten. Tidigt på morgonen den
20 februari 1935 korsar sällskapet Yalufloden och anländer till Seoul på efter-
middagen samma dag.

Bergman mottas av japanska myndigheter som under hela dennes
vistelse i Korea blir det huvudsakliga sällskapet. Detta tillsammans med hans
brinnande intresse för djur och natur gör att koreanerna knappast står i centrum i
reseskildringen. Bergmans bok är helt enkelt i första hand en vetenskaplig be-
skrivning av landets natur, inte en skildring av koreaner och koreansk kultur.
Detta faktum gör att flera avsnitt i boken enbart behandlar naturvetenskapliga
spörsmål utan att nämna landets invånare med en enda rad.

Bergman inleder med att kortfattat introducera den koreanska
historien, geografin och ekonomin. Om koreanerna som folk skriver Bergman:
”Koreanernas ursprung är höljt i dunkel. De tillhöra den mongoliska rasen och
äro i allmänhet lätta att till det yttre skilja från japaner och kineser trots att de

---

¹¹³ *Vem är det. Svensk biografisk handbok 1973* (Stockholm, 1972).

¹¹⁴ Sten Bergman, *I morgonstillhetens land. Skildringar från en forskningsfärd till Korea* (Stockholm, 1937).
Boken består av 230 sidor och är indelad i 35 avsnitt. 1938 gavs boken ut i en förkortad ungdomsversion med
titeln *Koreanska äventyr*, och samma år kom den ut i engelsk översättning.

liksom dessa ha svart hår, mörka sneda ögon och gulbrun hudfärg. Koreanerna ha i allmänhet i ett mildt ansiktsuttryck, ofta med ett förvånat drag. Deras kroppstorlek överträffar i allmänhet japanernas och erinrar mera om nordkinesernas.”¹¹⁵

Bergman erkänner att koreanerna inte särskilt uppskattar det japanska herraväldet, trots att det är för ”landets bästa” då det tidigare var ”alltför korrumpert”. Detta har enligt Bergman att göra med koreanernas läggning: ”Han har icke [japanens] framåtanda, energi och krigiska sinnelag samt förmåga att underordna sig det allmänna för att nå ett mål. För honom är individen viktigare än samhället...”.¹¹⁶ Koreanen är dessutom ”ej tilltalad av hårt arbete”.

Under sin vistelse på Chosen Hotel i Seoul sammanträffar Bergman med den svenska kolonin i landet som utgörs av fem kvinnor, varav fyra knutna till Frälsningsarmén inklusive kapten Verna Olsson som vi kommer att möta som en ännu en Korearesenär. Bergman besöker även svenska legationen i Tokyo för att erhålla hjälp med tillstånd och licenser inför expeditionen. Seoul eller Keijo, Bergman använder konsekvent de japanska ortnamnen, är en ”urgammal” och ”egendomlig” stad som på ett beundransvärt sett har omvandlats och moderniserats av japanerna.

Den 23 mars avreser Bergman från Seoul till nordöstra Korea på gränsen mot Sibirien och Manchuriet och förlägger sin expeditions högkvarter i närheten av Ch’ôngjin. Bergman övernattar under sina resor genom de glesbefolkade områdena i ”koreanhus” och får därmed en viss inblick i koreanskt vardagsliv. Bergman anser koreanerna vara ”rätt smutsiga”: ”Koreanerna ha stor motvilja mot att bada...”.¹¹⁷ Vid ett tillfälle bevistar han ett koreanskt bröllop vars ceremonier han finner vara ”omständliga”.

Under våren reser Bergman runt i det som idag är Nordkorea och studerar flitigt växt- och djurliv. I en by är Bergman den förste vite västerlänningen någonsin på besök: ”...alla ögon stod på skaft, när vi höllo vårt intåg i det lilla samhället.”¹¹⁸ I samma by kommer Bergman i samspråk med en man som till dennes förskräckelse inte kan placera Sverige och Europa på kartan. Längs den manchuriska gränsen hör Bergman återigen rykten om ”rövare” som utför räder i samhällena och jagas av japansk polis och militär.

I juli månad befinner sig Bergman i närheten av Paektusan och blir vittne till den koloniala situation som koreanerna befinner sig i. Han deltar i en fest arrangerad av ett japanskt kraftstationsbolag som firar invigningen av en vattenreservoar. Det är också en avskedsfest för ett stort antal koreaner som tvingats tvångsförsälja sin jord och flytta. På grund av ”banditrisk” bestiger Bergman Paektusan eskorterad av 50 japanska soldater: ”Jag var den ende europén bland alla asiaterna.”¹¹⁹

---

¹¹⁵ Ibid., 25.

¹¹⁶ Ibid., 26.

¹¹⁷ Ibid., 48.

¹¹⁸ Ibid., 60.

¹¹⁹ Ibid., 75.

Han får också tillfälle att följa med på fisketur med koreanska fiskare och konstaterar förtjust: ”De berättade, att någon vit man aldrig förr varit ombord på deras fartyg...”¹²⁰ Bergman har dock svårt att uppskatta den medhavda maten i form av inlagda grönsaker ”som lågo i en otäck vätska”. Bergman filosoferar under färden kring det faktum att båten inte har några lanternor och därför riskerar att bli påkörd av större fartyg: ”Men det betyder så litet här ute i Östern, där det myllrar av folk, om en eller annan fiskardjonk försvinner med man eller allt... Så har det skett sedan urminnes tider.”¹²¹

Bergman möter ryssen Jankovski som slagit sig ned permanent bland ”infödingarna” i norra Korea för att jaga, driva en hjortfarm och ta emot västerländska sommargäster efter att ha tillhört den förlorande vita sidan. Jankovski skjuter ”banditer” som ”villebråd” och inbjuder Bergman till vildsvinsjakt. Bergman tillbringar jul- och nyårshelgen 1935-36 hos Jankovski och dennes familj som firar ”enligt gamla ryska stilen”.

Med koreaner som bärare och guider kvarstannar Bergman vintern ut i de norra delarna, och jagar och samlar in olika djurarter. Den 15 april 1936 återvänder Bergman till Seoul för avlastning och reser sedan till nordvästra hörnet av landet, Sinûiju vid Yalu-floden. Här är fågellivet annorlunda än i övriga landet, och befolkningen består av både koreaner, kineser och japaner. Trakten är rik på natur och kultur: Bergman samlar in 380 olika fåglar, hundratals kräddjur och etnografiska föremål.

Efter en kort vistelse i det inre av nuvarande Chagang-provinsen är Bergman tillbaka i Seoul i början av juli för att ordna med Sjöqvists hemresa till Sverige. Svenska kolonin arrangerar avskedsfest på Chosen Hotel. Bergman besöker de barnhem och sjukhus som de kvinnliga svenska frälsningssoldaterna är engagerade i: ”Det var roligt att se de små nyfödda koreanungarna, som sågo mycket lustiga ut...”¹²²

I augusti reser Bergman till Kûmgang-bergen som japanerna utnyttjar som turistort. Samma månad reser han söderut till Chirisan där många västerlänningar tillbringar sin sommarledighet på inbjudan av en kanadensisk missionär, DJ Cumming: ”Här skaffade jag mig en koreansk bärare... Jag träffade snart några vita och fick med deras tillhjälp lätt reda på Cummings bostad.”¹²³ Bergman håller på kvällen föredrag inför närmare hundra västerlänningar om sina resor i Östasien.

Efter några dagar tar sig Bergman till Mokpo och vidare till Chejuön där han fotograferar dykande kvinnor, haenyô: ”De voro storväxta och ovanligt kraftiga med välformade kroppar.”¹²⁴ Bergman ägnar sedan flera avsnitt åt allehanda etnografiska betraktelser. Akupunktur ”rekommenderas inte”, och

---

¹²⁰ Ibid., 103.

¹²¹ Ibid., 106.

¹²² Ibid., 180. Bergman använder sig konsekvent av uttryck som ”koreankvinna” och ”koreanhus”, medan koreaner i allmänhet betecknas som ”infödingar”.

¹²³ Ibid., 202-03.

¹²⁴ Ibid., 205.

överhuvudtaget lider koreanerna av en utbredd skrockfullhet och deras läkare av kvacksalveri. Om de koreanska kisaeng-flickorna skriver Bergman: ”Flera av dessa flickor voro även efter europeiska begrepp mycket vackra, medan andra ...enligt min mening voro allt annat än sköna.”¹²⁵

I september är Bergman återigen i Seoul och håller föredrag på ”Keijos universitet”, ”Ehwa College” och för Royal Asiatic Society. I slutet av månaden gör han ett kort besök i dåvarande Dairen i Manchuriet. Därefter ägnar Bergman resten av tiden åt att packa ned de omfattande samlingarna och ombesörja hemtransporten av dessa via Svenska Ostasiatiska Kompaniet i Japan. Han reser i oktober till Tokyo där han träffar svenska och japanska vänner, återvänder till Korea i november och reser därefter med tåg från Seoul till Leningrad och vidare med båt till Stockholm dit han anländer den 28 november 1936.

---

¹²⁵ Ibid., 214.

4.2 Missionärerna

Den andra gruppen Korearesenärer, ”Missionärerna”, utgörs av kapten Verna Olsson, en frälsningsarmémisionär, samt de kristna redaktörerna Erland Richter och Jonatan Ollén. Alla dessa har det gemensamt att de i första hand ser på Korea utifrån ett kristet perspektiv. Olsson tillbringade åren 1911-38 som Frälsningsarméns utsända i Korea, och både Ollén och Richter besökte landet 1914.

Kapten Verna Olsson (1888-1983) reste till Korea i december 1911 tillsammans med två andra kvinnliga svenska frälsningssoldater, Magda Köhler och Sofia Frick. Olsson stannade i Korea fram till 1938, förflyttades till Manchuriet varifrån hon utvisades 1940 och återvände hem till Sverige 1946 efter fem år i Peking och ”trettiofem år på missionsfältet”. I Sverige skrev hon ner sina starkt religiöst färgade missionsminnen som 1957 gavs ut i bokform av Frälsningsarmén.¹²⁶

En decemberkväll 1911 avreser tre unga frälsningssoldater med båt från Stockholm till Helsingfors med Korea som resmål. Efter besök hos Frälsningsarmén i St Petersburg och Moskva antrar trion transsibiriska järnvägen och anländer till Seoul på julaftonsmorgonen. Svenskarna som varken kan engelska eller koreanska tas emot av engelska kamrater och får vara med om sin första gudstjänst i armélokalen: ”Bakvända land, tänkte jag och såg på mina skolösa fötter. Bakvända land, tänkte jag, när jag såg männen sitta med hattarna på men utan skor på sina fötter!”¹²⁷

Redan efter tre månader avlider Sofia Frick i sjukdom mitt under de intensiva språkstudierna. Efter ett års studier sänds de två kvarvarande svenskarna till olika byar för att ensamma praktisera språket. I maj 1923 insjuknar Magda Köhler i tyfus och avlider i Taegu: ”...den vite aposteln som hade trotsat farsoten och dött för Koreas frälsning”.¹²⁸ Kvar är nu Vera Olsson som ensam har att kämpa mot ”avgudarna”.

Olsson bosätter sig i en by i en ”koreansk lerkoja” och inleder sitt missionsarbete. Hon är till en början rädd för koreanerna, beredd att försvara sig

---

¹²⁶ Verna Olsson, *Uppdrag i Fjärran Östern* (Stockholm, 1957). Boken består av 159 sidor och är indelad i 28 kapitel.

¹²⁷ *Ibid.*, 13.

¹²⁸ *Ibid.*, 24.

så dyrt som möjligt, men upptäcker snart att byborna är ”fridsamma”. Traktens invånare vallfärdar till Olssons hus där hon ensam sitter och sjunger svenska sånger ackompanjerad av sin gitarr. Hon börjar hålla möten och upptäcker att de koreanska salvationisterna i hemlighet fortsätter att röka sina pipor. Olsson får dessa att begrava alla pipor och tobakspungar, och tillsammans står de och stampar på ”graven” och sjunger lovsånger.

I allt koreaner företar sig handlar det om att bevara en ”lugn värdighet” enligt Olsson. Koreaner planerar därför inte sina resor, och de arbetar ”med lugn och värdighet”. Under sin långa vistelse på landsbygden upplever Olsson både bröllop och begravning. När Olsson skildrar koreanska seder och bruk kan hon inte låta bli att chockeras över den ständiga ”avgudadyrkan”.

Efter tjänstgöringen i byn kallas Olsson till Seoul för att arbeta med kvinnoarbetet som assistent och tolk åt kommandör Annie Hoggard från England. ”Möteskulturen” var det dock dåligt med. Kvinnorna tar med sig sina barn på ryggen och ammar dessa under pågående möten. Dessutom lider Olsson av att vara västerlänning bland den koreanska majoriteten: ”Anmärkningar om ens utseende är mycket vanliga, och oftast är dessa anmärkningar allt annat än smickrande, eftersom vi inte kommer upp till deras skönhetsideal.”¹²⁹

Stora delar av Olssons bok ägnas åt starkt religiöst färgade berättelser om de underverk som hon och de andra frälsningssoldaterna uträttar i kampen mot ”hedendomen” som i första hand identifieras med shamanismen. Kvinnliga shamaner, mudang, är för Olsson ”djävulsdanserskor”. Varken Olsson själv eller koreanerna står i centrum, utan Gud. Detta gör att både datum och platser sällan anges. I stort sett varje kapitel är i stället en liten berättelse om någon som har blivit omvänd.

I samband med Buddhas födelsedag anordnar Frälsningsarmén ”stridsdagar”, marscherar rakt in bland de firande buddhisterna med fanor och musik och håller ”motmöten” trots koreanernas irritation. I samband med en buddhistisk högtid blir Olsson vittne till två danserskors uppvisning: ”Vi kunde riktigt se hur djävulen hade tagit dem helt i besittning!”¹³⁰

Ibland reser Olsson ut till landsbygden för att inspektera de olika kårerna och tvingas då ”leva en infödings liv” med allt vad det innebär av vedermodor: ”Man ligger på golvet, sitter på golvet och kryper från den ena hörnan till den andra på golvet.”¹³¹ Hon noterar att i ”hedniska byar” är kvinnorna ”... likgiltiga och slöa; de är smutsiga, okammade och mycket okunniga.”¹³²

Olsson utnämns till chef för första kåren i Seoul och blir då ofrivilligt automatiskt ansvarig inför de japanska myndigheterna: ”Dock drogs vi...in i svårigheter genom koreanernas aggressiva inställning till japanerna.

---

¹²⁹ Ibid., 40.

¹³⁰ Ibid., 62.

¹³¹ Ibid., 65.

¹³² Ibid., 72.

Ibland ställde de till med demonstrationer och större eller mindre upprorsförsök.¹³³ Olsson är också engagerad i arbetet på Frälsningsarméns barnhem.

1921 skickas Olsson till högkvarteret i London för en månads studier och återvänder därefter för en andra period i Korea. Under denna period verkar Olsson som regionsofficer. Hon fortsätter att göra reklam för de ”vitas Gud” genom kuppertade överraskningsmöten på krogar, ”syndanästen”. Förklädda lurar sig frälsningssoldaterna in på krogarna med hjälp av ett koreanskt ombud och inleder sedan sin ”lovsång”. Olsson ordnar även allmänna möten mot ”dryckenskapen”.

1927 reser Olsson hem till Sverige men väljer att återvända till Korea efter ett halvår för att som ungdomssekreterare leda kampanjen ”Ungdomen för Kristus”. Olsson agerar under sin tid som organisatör av ungdomar villigt äktenskapsmäklerska för att ”inte de unga kristna skall gå förlorade genom ingifte i hedniska hem.”¹³⁴

1935 är Olsson ännu en gång på hemlandssemester. Under sin sista fjärde period i Korea oroas hon av den alltmer militanta japanska hållningen, särskilt införandet av shintoismen som statsreligion. Omvända koreaner som erkänner Gud och treenigheten före den japanske kejsaren grips och hamnar i fängelse: ”...Koreas kristna skulle få uppleva ett rikt mått av förföljelse och martyrskap.”¹³⁵

1940 förflyttas Olsson till Mukden i Manchuriet där hon tjänstgör vid Frälsningsarméns krigsskola och får tillfälle att umgås med de där boende koreanerna i exil. 1940 blir Olsson utvisad från Manchuriet tillsammans med alla andra utlänningar och stationeras i Peking. Vid krigsutbrottet 1941 och efter den japanska ockupationen av Peking hamnar alla västerlänningar i läger utom svenskarna och tyskarna. Efter krigsslutet upprättar amerikanerna ett repatrieringsläger för koreaner i Peking där Olsson arbetar som tolk. 1946 lyckas Olsson slutligen återvända till Sverige efter tre månaders väntan på en båt i Shanghai.

Jonatan Ollén (1880-1962) besökte Korea 1914 i samband med sitt arbete i tre volymer om den svenska missionen i Afrika och Asien. Ollén var redaktör för kristna Svenska Morgonbladet 1918-45, drivande bakom den svenska missionen i Mongoliet under 1940-talet och gav ut flera böcker i ämnet.¹³⁶ Olléns Koreaskildring ingår i tredje och sista delen av *Svenska missionsbragder* som också behandlar Mongoliet, Kina och Japan.¹³⁷

Ollén inleder med att berätta om bakgrunden till den kristna missionen i Korea. 1594 anlände de första katolska missionärerna till landet som deltagare i den japanska invasionen, och från och med 1784 har en kontinuerlig

---

¹³³ Ibid., 83.

¹³⁴ Ibid., 115.

¹³⁵ Ibid., 121.

¹³⁶ *Vem är det. Svensk biografisk handbok 1963* (Stockholm, 1962).

¹³⁷ JM Ollén, *Svenska missionsbragder: Skildringar ur svenskt missionsliv i Afrika och Asien 3: Mongoliet, Kina, Japan och Korea* (Stockholm, 1921). Korea behandlas i ett eget kapitel på sidorna 481-509.

närvaro upprätthållits via Kina. Den protestantiska missionen inleddes 1882 med amerikanska presbyterianer först ute på fältet. Den japanska annekteringen 1910 har hämmat den tidigare ”blomstrande” missionsverksamheten då kristna koreaner spelar en framträdande roll i den nationalistiska rörelsen. Trots detta står de kristna koreanerna enligt Ollén ”i en klass för sig” genom sin ”väckelseanda” och talrikhet.

Ollén reser till Korea med båt från Japan till Pusan och tar sig vidare till Seoul med tåg. Han slås av de koreanska bondbyarnas rustikhet som en kontrast till japanernas ”skönhetskänsla”: ”Våra koreaner ha nog inte mycket av denna gudagåva...”.¹³⁸ Koreanerna är i stället ”smutsiga”, bär kläder ”av det mest kuriösa utseende”, och det är omöjligt att skilja mellan män och kvinnor: ”...det var ofta jag i förstone gjorde min kamrat den frågan, huruvida den eller den individen...var karl eller fruntimmer.”¹³⁹ Om kvinnorna skriver Ollén: ”De rundkindade töserna erinrade starkt om små dockor av den bastanta sorten, de äldre voro ofta utomordentligt fula.”¹⁴⁰

Seoul upplevs av Ollén som en ”fattig” och ”smutsig” stad. Koreanerna har sitt ”sävliga sätt” och gör ”så litet de möjligen kunna”. Ollén får känslan av att ha förflyttats tillbaka i tiden: ”I mångt och mycket känner man sig, då man färdas i Korea, såsom förflyttad tillbaka åtminstone till medeltiden; allt är så ytterligt primitivt.”¹⁴¹ Han frapperas över att inte ens landets inhemska ämbetsmän har tagit intryck av ”europeiska tänkesätt” utan fortfarande lever med sin ”avgudadyrkan”.

Koreanernas ”beskedlighet” påminner Ollén ständigt om barn. Han får tillfälle att i Seoul besöka en biograf: ”Aldrig har jag sett en mer barnligt intresserad, medkännande publik.”¹⁴² Under en färd med spårvagn genom staden betraktar Ollén medpassagerarna: ”[de] sågo...ut som beskedligheten personifierad. De voro stora, snälla barn...”.¹⁴³ Detta nationella karaktärsdrag förklaras vara ett resultat av konfucianismen: ”Följden har blivit en allmän stagnation och en allmän fattigdom.”¹⁴⁴

De japanska kolonialherrarna behandlar enligt Ollén på det hela taget koreanerna väl, och reformerna för att modernisera landet ses som nödvändiga. Missionsarbetet fortgår trots den ”opraktiska läggning” som kännetecknar koreanernas studiemetoder: koreaner är mer intresserad av kinesiska tecken än västerländsk vetenskap.

Ollén träffar under sitt besök i Seoul svenska salvationister med kapten Verna Olsson i spetsen som berättar om sitt liv bland ”ett folk som i vanor, seder och levnadssätt stodo dem så oändligt fjärran”.¹⁴⁵ Särskilt svårigheterna att

¹³⁸ Ibid., 485.

¹³⁹ Ibid., 485.

¹⁴⁰ Ibid., 486.

¹⁴¹ Ibid., 487.

¹⁴² Ibid., 490.

¹⁴³ Ibid., 490.

¹⁴⁴ Ibid., 491.

¹⁴⁵ Ibid., 495.

lära sig koreanska känner Ollén stor medkänsla för: ”Själva ljuden... förefaller européen fula; det låter som snattrande...”.¹⁴⁶ Olsson berättar för Ollén: ”Koreanerna ta emot evangelium så enkelt, alldeles som barn.”¹⁴⁷

En söndag gör Ollén en rundtur till de olika kyrkorna i Seoul och besöker metodisterna, YWCA, Frälsningsarmén, de amerikanska presbyterianerna och den legendariske amerikanske pastorn dr Gales kyrka. Ollén närvarar under gudstjänsten och charmas av de koreanska kvinnorna med sina ”små runda, barnsliga ansikten och sin rena, oskuldsfulla blick”.¹⁴⁸

Han konstaterar efteråt: ”Något som frapperade mig, när jag jämförde gudstjänstbesökarna med folket på gatan var: hur mycket mer kultiverade, själfulla och intelligenta förefalla inte dessa... mot flertalet av de övriga, dessa smutsiga, slöa individer... som dagarna i ända sitta nedhukade utanför sina kyffan! Kristendomen är sannerligen en civilisatorisk makt av första ordningen”.¹⁴⁹

Koreanerna är ”före de kristna i hemlandet” i sin ”barnsligare tro på bönhörelse”, men: ”De ha svagare karaktär. De falla lättare ifrån.”¹⁵⁰ Till skillnad från den trögare japanska missionen som beror på att dessa ”äro upptagna med så mycket annat” förklaras den exempellösa framgången på det koreanska missionsfältet med invånarnas ”slavnatur”: ”Korea var... berett för evangelium genom den tuktan, det undergått... Så var den Allsmäktiges behag. Han ville bland de föraktade, förtrampade koreanerna utvälja åt sig en stor skara, som skulle för världen uppenbara hans härlighet.”¹⁵¹

Major Erland Richter (1869-1943) var redaktör för Svenska Frälsningsarméns tidning Stridsropet 1907-18, tidningsman inom rörelsen i USA 1919-24 och författare till flera böcker och reseskildringar i missionsmanhang. 1913-14 reste Richter på uppdrag av general Bramwell Booth till Indien, Japan och Korea för att samla material till en bok om Frälsningsarméns missionsarbete i dessa länder.¹⁵²

När Richter sommaren 1913 erhöll uppdraget att resa till ”Orientens” gladdes han över att få ”studera folkslag, som alltid lockat västerlänningens drömmar”. Förkunskaper inhämtade han genom att studera ”ett eller annat tillförlitligt arbete om Orienten”.¹⁵³ Under stridsropet ”Till hedningarna!” besöker Richter Indien och Japan och avslutar sin resa med ett kort besök i Korea 1914. Richters bok är späckad med bibelcitat och stycken hämtade från tidigare svenska och utländska Korearesenärers verk.

---

¹⁴⁶ Ibid., 497.

¹⁴⁷ Ibid., 499.

¹⁴⁸ Ibid., 504.

¹⁴⁹ Ibid., 504.

¹⁵⁰ Ibid., 506.

¹⁵¹ Ibid., 508-09.

¹⁵² Erland Richter, *I missionärens spår. Intryck och iakttagelser under en resa i Frälsningsarméns tjänst genom Indien, Japan och Korea* (Stockholm, 1915). Koreabesöket skildras i ett kapitel indelat i nio avsnitt på sidorna 281-340.

¹⁵³ Ibid., 1-5.

Richter reser med ångbåt från Japan till Pusan och tas emot på kajen av två själsfränder, en engelsman och kapten Verna Olsson. Richters första intryck av ”infödingarna” är att de är ”lätjefulla”: ”Deras ansikten voro typiskt mongoliska, och det minsta man kunde säga om deras uttryck och väsen var att de föreföllo synnerligen liknöjda.”¹⁵⁴

Under tågfärden till Seoul samspråkar salvationisterna kring vad missionen har uträttat i landet i kampen mot ”djävulsdyrkan”: ”Människor som förut levat i smuts och smörja och varit klädda litet hur som helst, där de alls varit klädda, ha blivit renliga i vanor och klädsel.”¹⁵⁵ Richter kan konstatera att Korea är ”ett av jordens intressantaste och lätjefullaste land, ett land, där å ena sidan japansk målmedvetenhet och å andra sidan kristlig kraft hålla på att omskapa värdena.”¹⁵⁶

Ett avsnitt ägnas åt koreansk historia: ”Under de trettio...århundradena stod folket i det stora hela på samma punkt beträffande civilisation och levde isolerat i själviskhet och slöhet.”¹⁵⁷ Vid ankomsten till Seoul slås Richter av den modernisering som pågår under japanernas styre: ”En hel koloni statskloka, snedögda, skarpsynta japaner...som sugit sitt blod från urtidens noblaste släktkällor, sköta här med kraftig hand statsmaskineriet.”¹⁵⁸

Om ett samarbete mellan Frälsningsarmén och den japanska kolonialmakten i syfte att ”uppfostra” koreanerna skriver Richter: ”Det är nämligen de japanska myndigheternas...avsikt att utan alltför stort knussel och utan alltför sammetslen hänsyn...nu sätta plog i marken, dynamit i stenen, vädra ut, lufta, göra rent hus.”¹⁵⁹ En sådan ”omstörtning” kräver enligt Richter offer, det sker inte utan ”födslosmärter”.

Seoul är en stad bestående av ”labyrinter”, språket är ”abrakadabra” och arkitekturen är ”enformig”. Det är dock inte Richters mening att ge läsarna intrycket att koreanerna alltid har varit en ”absolut dådlös, ointelligent folkas”. En gång i tiden var koreanerna åtminstone nästan i paritet med Väst med världens första hängbro och världens första bepansrade fartyg. Detta i motsats till japanerna som ”driver kopieringskonsten” till fulländning.

Richter besöker Frälsningsarméns högkvarter med tillhörande bostäder. De sistnämnda är med svenska mått näppert värda ”sommarvistelsen på landet”, men i Korea är standarden ”kunglig” i jämförelse med ”koreanska vanor”. Richter besöker en koreansk by utanför Seoul och bevistar ett bröllop innan han återvänder hem till Sverige via Japan.

---

¹⁵⁴ Ibid., 287.

¹⁵⁵ Ibid., 293.

¹⁵⁶ Ibid., 296.

¹⁵⁷ Ibid., 298.

¹⁵⁸ Ibid., 308.

¹⁵⁹ Ibid., 310.

4.1 Journalisterna

Den tredje gruppen Korearesenärer, ”Journalisterna”, utgörs av en ensam representant, Hjalmar Cassel som avlade ett kort besök i Korea på våren 1905 i samband med en resa genom Östasien under rysk-japanska kriget. Hjalmar Cassel (1868-1941) var uppfinnare, journalist på *Svenska Dagbladet* 1897-1934 och författare till flera reseskildringar.¹⁶⁰ 1887-88 arbetade han som tidningsman i USA, 1904 besökte han återigen USA och Kanada och 1904-05 Indien, Kina, Japan och Korea.¹⁶¹

Tidig vår 1905 reser Cassel till Korea och Pusan med ångbåten från Japan. För Cassel har Japans inblandning i ”hermitlandet” en självklar civiliserande mission. Redan vid ankomsten till hamnen i Pusan kontrasterar han den japanske gentlemannen med den koreanske kulin som har en ”underligt slö, halffånig min, som man stundom finner hos gamla inrättningshjon”.¹⁶² Cassel påpekar att Korea är ett okänt land, mer okänt än ”Afrikas inre”, och han känner sig därför som en upptäcksresande i ”mörkaste Korea”: ”jag tänker lysa som ett kulturens ljus bland dessa hedningar.”¹⁶³

Under tågresan från Pusan till Seoul sitter Cassel och studerar sina medpassagerare: japaner, kineser och en korean som ”fullbordar representationen af de tre mongoliska hufvudstammarna”.¹⁶⁴ Cassel kommer i samspråk med en amerikansk resenär som är övertygad om Rysslands seger i det pågående kriget, och att Korea därför kommer att bli en västerländsk koloni. Cassel ser ett land som håller på att utvecklas från ”barbari” till ”kultur”, men amerikanen är säker på sin sak: ”Koreanen är ett djur.”¹⁶⁵ En fransk missionär invänder dock att koreanerna med en ”god kristens handtag” snart kommer att komma upp ”ur dyn” och bli en bättre bärare av västerländsk kultur än japanerna.

Cassel blir tagen av det ”orientaliska folklifvet” i Seoul och inser att han har kommit till den ”mest pittoreska, genuint österländska” stad som Asien kan uppvisa.¹⁶⁶ Allt koreanskt är dock behäftat med nedgång och förfall; det moderna står västerlänningar för, anställda som rådgivare vid det koreanska hovet.

¹⁶⁰ *Vem är det. Svensk biografisk handbok 1941* (Stockholm, 1940).

¹⁶¹ Hjalmar Cassel, *Det nya Östasien* (Stockholm, 1906). Korea har ett eget kapitel i fem avsnitt på sidorna 161–227.

¹⁶² *Ibid.*, 173.

¹⁶³ *Ibid.*, 175.

¹⁶⁴ *Ibid.*, 178.

¹⁶⁵ *Ibid.*, 182.

¹⁶⁶ *Ibid.*, 191.

En engelsman står för den nya stadsplaneringen, en amerikan har ordnat elektrifieringen och fransmän, ryssar och belgare har alla dragit sina strån till stacken för att modernisera landet.

Seoul är också scen för de västerländska stormakternas intrigspel om landets framtid som vid Cassels besök står mellan Japan eller Ryssland. För tillfället är engelsmän och japaner allierade med varandra mot ryssar och fransmän, medan amerikanerna förhåller sig avvaktande inför utgången. Cassel jämför med Egyptens situation, också det en nation som enligt denne har fastnat i det förgångna och därför förtjänar att erövrats: ”Är det icke samma anda af själlös vördnad för det stora, samma slafviska vridande i stoftet inför ålderns stenhjärtade gudom, som skapat bådadera?”¹⁶⁷ Konfucius, ”de stelnade dogmernas skyddshelgon”, har förvandlat Korea till ett ”kadaver bland nationer”.

Cassel ger i ett avsnitt en historisk rekapitulation, berättar om Koreas öppnande, mordet på drottning Min och det kinesisk-japanska kriget. Den främlingsfientlige Taewôn-gun, fader till den koreanske kungen som under sin regentperiod 1864-73 förgäves försökte hålla västmakterna borta från landet, symboliserar för Cassel en ”typisk representant för den gamla sortens österländska tyranner” med ”vilda utsväfningar och blodsutgjutelse”.¹⁶⁸

I legationskvarteren hittas ”de hvita” och den japanske rådgivaren för det koreanska undervisningsväsendet. Lyrisk över västerlandiseringen av landet utbrister Cassel: ”Nu skall det bli rent hus i de gamla koreanska läroverken! Hög-kinesiskan, österns latin, skall ut! Bort med Konfucius och stjärntydareböckerna, bort med den kinesiska rättsläran! I stället skola västerns realkunskaper hålla sitt intåg.”¹⁶⁹

Cassel avslutar sitt besök i landet med att intervjua den koreanske finansministern och den japanska legationens ekonomiske expert. När Cassel lämnar Korea känner han sig trots allt lite sentimental. Han är medveten om att det han har upplevt snart kommer att vara borta, övertygad om att den koreanska kulturen snart kommer att ersättas av en västerländsk-japansk.

Cassel tröstar sig dock med att landet kräver en främmande regim: ”Den gamla regimen har visat sig absolut oduglig och ett återvändande dit kan blott lända till barbari och ekonomiskt elände.”¹⁷⁰ Dessutom kräver den ”koreanska rasen” en uppräckning: ”folkstammen är faktiskt fysiskt och psykiskt stadd på retur och behöfver en bloduppräckning.”¹⁷¹ Han råder därför svenskarerna att engagera sig i landets modernisering: ”Klimatet är hälsosamt och passar bra för oss; infödingarna äro vänliga.”¹⁷² Landet hade desutom, om det inte vore för koreanerna, helt enkelt ”passat förträffligt” till att vara ”helhvitt”.

---

¹⁶⁷ Ibid., 199.

¹⁶⁸ Ibid., 202.

¹⁶⁹ Ibid., 208.

¹⁷⁰ Ibid., 223-24.

¹⁷¹ Ibid., 225.

¹⁷² Ibid., 227.

5, Engelska och franska Koreabilder

5.1 England

1891-93 reste den engelske botanisten James Herbert Veitch runt i Asien och Oceanien och besökte bland annat Korea.¹⁷³ Liksom Sten Bergman är Veitch i första hand intresserad av växtlivet, specifikt vilka växter som kan komma till användning i engelska trädgårdar, och följaktligen går reseskildringen som följetong i *The Gardners' Chronicle*.

Veitch inleder med att påpeka att mycket lite är känt i Väst om det koreanska växtlivet. Landets yta uppskattas till motsvarande Englands, Skottlands och Wales sammantaget, och dess topografi sägs vara känd endast för japaner. Veitch hämtar också sin information om Korea i Japan, men inte ens de mest välinformerade japanerna har mycket att bidra med. Veitch konstaterar att landet gör skäl för sitt namn "the Hermit Nation": "a name justly earned by the Coreans for their success in closing their country to foreigners, especially Europeans."¹⁷⁴

Den 21 juni 1892 avreser Veitch från Kobe i Japan till Pusan, en av de tre hamnar som hade öppnats för utlänningar. De andra två var Chemulp'ŏ, Seouls hamnstad, och Wŏnsan. Veitch skriver att de enda utlänningar som befinner sig i landet i något större antal är japaner; "They treat the Coreans badly", ett faktum som Veitch felaktigt tror beror på att Korea en gång i tiden var en vasallstat till Japan.

Efter några timmars besök i Pusan seglar Veitch vidare till Chemulp'ŏ dit han anländer fyra dagar senare. På grund av ett nyligen utfört mordförsök på regenten Taewŏn-gun har flera utländska kanonbåtar lagt till i hamnen. Veitch tänker sig detta som "one phase of Oriental intrigue and statecraft."¹⁷⁵ Han övernattar i hamnstaden och fortsätter dagen därpå till Seoul med en flodbåt uppför Han-floden. Veitch anlitar "coolies" som bärare, men förlorar bara en enda av sina många väskor. Den väskan får han sedan igen på tillbakaresan en månad senare: "Foreign articles are of no use to the natives."¹⁷⁶

---

¹⁷³ James Herbert Veitch, *A traveller's notes or Notes of a tour through India, Malaysia, Japan, Corea, The Australian Colonies and New Zealand during the years 1891-1893 with map and photogravures, and also numerous illustrations from photographs by the author* (Chelsea, 1896). Koreabesöket behandlas i ett eget kapitel på sidorna 139-54.

¹⁷⁴ Ibid., 140.

¹⁷⁵ Ibid., 142.

¹⁷⁶ Ibid., 143.

Veitch bosätter sig på English Mission, skaffar sig en ”boy” som guide och promenerar runt i den koreanska huvudstaden. Staden upplevs av Veitch som smutsig och kaotisk med ett labyrintliknande gatusystem. Seoul är också säte för landets regering, ”absolute despotism”.

Efter några dagar i Seoul hyr Veitch två guider, tolken Pak och tjänaren Pokka, för en expedition in i landet. Veitch finner Pokka vara en skojartyp, men ”truth is well-nigh unknown among the Koreans, and consequently the biggest liar is frequently the most successful in gaining his ends.”¹⁷⁷ Veitch hyr vidare fem hästar med tillhörande skötare, ”ma-fu”, men blir besviken på de sistnämndas kvalité: ”the value of time is incomprehensible ...no Korean will work unless forced to it, starvation or beggary being held preferable.”¹⁷⁸

Den 5 juli lämnar Veitch och hans sällskap Seoul med riktning nordost. På sin resa tar Veitch in på olika värdshus som han finner ”most noisome to a European”. I staden Hoeyang blir Veitch varmt mottagen av den lokale prefekten på ett sätt som upplevs som ”so bizarre and even ludicrous to European ideas of official etiquette that no apology is needed for relating to them.”¹⁷⁹ Prefekten skildras av Veitch som en despotisk och patriarkal orientalisk furste. Den festmåltid han bjuds på finner han vara ”more or less unsavoury”.

Veitch fortsätter till Kûngang-bergen där han besöker kloster, samlar in växter och bestiger bergstoppar. Sällskapet reser sedan vidare norrut till hamnstaden Wônsan dit de anländer den 17 juli. Veitch finner Wônsans japanska stadsdel tilltalande med sin renhet och europeiska stil. Han hinner också med ett besök i P’yôngyang, ”the ancient capital”, där han blir föremål för en folksamling, ”so rarely are Europeans seen in these remote places.” Staden slår enligt Veitch rekord i smuts: ”the feticid effluvia...is so offensive to the olfactory nerves of a European.”¹⁸⁰

Den 1 augusti är sällskapet tillbaka i Seoul, och den 5:e återvänder Veitch till Japan samma väg som han kom. Veitch avslutar sitt besök med att sammanfatta sina erfarenheter av koreaner: ”The Koreans are a peaceable but lazy, dirty people...In fact, such civilization as exists is of the most primitive kind and has probably been such for ages past...”¹⁸¹

---

¹⁷⁷ Ibid., 144.

¹⁷⁸ Ibid., 145.

¹⁷⁹ Ibid., 148.

¹⁸⁰ Ibid., 153.

¹⁸¹ Ibid., 154.

5.2 Frankrike

Den franske författaren Georges Ducrocq (1874-1927) avreste den 3 juli 1901 från Paris tillsammans med sin vän Louis Marin för en resa över den euroasiatiska kontinenten via Moskva, Sibirien, Mongoliet och Manchuriet, med slutstation Korea.¹⁸² Ducrocq valde ett udda resmål; det franska Asien låg i Indokina, i Korea var vid denna tid inte fler än 200 fransmän stationerade.

Ducrocq fascinerats vid ankomsten till Seoul av stadens anspråkslösa yttre och de koreanska husens praktiska konstruktion. Koreanerna liknar vare sig kineser eller japaner: "Les Coréens n'ont pas la face grimaçante des Jaunes. Le sang des races du Nord s'est mélangé dans leurs veines au sang mongol et a produit ce beau type d'homme vigoureux...le front...ressemble au front de nos Bretons...d'un front celtique...ils sont cousins de ces vieilles races sibériennes qui sentent encore le primitif. Leur expression naturelle est placide, ils ont l'œil fin et rêveur, beaucoup de laisser-aller et de bonhomie dans les manières."¹⁸³ [Koreanerna har inte de gulas grinande ansiktsuttryck. Blodet från de nordiska raserna har blandats med det mongoliska och producerat denna vackra och kraftfulla typ...pannan påminner om våra bretoner...om en keltisk panna...de är kusiner med de gamla sibiriska raserna som fortfarande känner det primitiva. De har ett naturligt och saktmodigt uttryck, smala och drömmande ögon, och med mycket slarv och enfald i sina vanor.]

Ducrocq har också åsikter om de koreanska kvinnorna: "Elles ont alors une admirable ligne de front, l'arc des sourcils plein de hardiesse, une vivacité de regard, des narines moqueuses, la bouche petite, un pur ovale de menton, et leur beauté tout en finesse et en fragilité semble l'héritage d'une très vieille race, peut-être engourdie, mais qui n'a point déchu."¹⁸⁴ [De har vidare en beundransvärd pannlinje, bågformade ögonbryn fulla av djärvhet, en livskraft i blicken, spefulla näsborrar, liten mun, en ren oval haka, och deras skönhet i all sin finess och skörhet tycks vara ett arv från en mycket gammal ras, må vara stelnad, men ännu inte på väg att gå under.]

Gatulivet i Seoul lyser i vitt; Ducrocq hade sett vitklädda koreaner redan i Vladivostok. Han flanerar runt i Seoul, insuper stadens atmosfär och noterar att koreanerna trots sin fattigdom är lyckliga: "Voilà peut-être l'origine

---

¹⁸² Georges Ducrocq, *Pauvre et douce Corée. Présenté par Frédéric Boulesteix et Jean-Noël Juttet* (1993).

Originalutgåvan med samma titel gavs ut 1904. Ducrocqs 61-sidiga skrift räknas av eftervärlden som en av de mer sympatiska Koreaskildringarna i den meningen att han klart tar ställning mot Japan. Ducrocq brukar i det sammanhanget kontrasteras mot andra franska Koreabesökare som till exempel Pierre Loti. Även Marin skrev sedermera en bok om samma resa, *Voyage de 1901 en Russie, Sibérie, Mongolie, Mandchourie, Chine, Corée*.

¹⁸³ Ibid., 19.

¹⁸⁴ Ibid., 20.

d'un grand défaut des Coréennes: ils vivent trop dans les nuages, mais comme c'est amusant!"¹⁸⁵ [Detta är kanske ursprunget till en stor brist hos koreanerna: de lever alltför mycket under mörka moln, men som de roar sig!]

Ducrocq's bok är ett enda långt porträtt av Seoul: marknaderna, nattlivet, hovceremonierna. Han bevistar begravningar och bröllop, medveten om vilket privilegium det innebär att få närvara som utlänning: "L'étranger ignore toujours la vie privée du Coréen, impénétrable."¹⁸⁶ [Utlänningen är ovetandes om det koreanska privatlivet, det är omöjligt att komma nära.] Ducrocq citerar även koreanska dikter och ordstäv: "Les proverbes sont le miroir des races."¹⁸⁷ [Ordspråken är rasernas spegel.]

Ducrocq besöker ett land vars framtida öde håller på att avgöras av Japan och Ryssland. Kejsar Kjong har efter mordet på drottning Min 1896 reducerats till en skuggfigur. Ducrocq besöker kejserliga palats tillhörande en döende dynasti, erhåller audiens hos kejsaren och frågar sig själv: "Où est le temps où les flèches coréennes faisaient reculer les Japonais?"¹⁸⁸ [När ska den tid komma då de koreanska pilarna driver japanerna på flykt?]

Ducrocq avlägger ett besök på L'École française där de koreanska eleverna får lära sig att skriva "La France est le plus beau pays du monde!"¹⁸⁹ [Frankrike är världens vackraste land.] Julafton 1901 tillbringar Ducrocq i Myôngdong-katedralen som uppförts av franska missionärer. Därefter återvänder Ducrocq till Frankrike efter att ha hunnit med att bestiga Pukhansan.

---

¹⁸⁵ Ibid., 27.

¹⁸⁶ Ibid., 45.

¹⁸⁷ Ibid., 52.

¹⁸⁸ Ibid., 63.

¹⁸⁹ Ibid., 66.

5, Avslutande diskussion

Efter att ha undersökt den svenska Koreabilden sedd genom de sju svenska Koreabesök som ägde rum 1904-38 kan följande fastslås: den svenska Koreabilden var både en del av den svenska synen på främlingar i allmänhet och en integrerad del av dåtidens Östasienbild. Det sistnämnda illustreras med all önskvärd tydlighet av de engelska och franska bidragen som knappast skiljer sig nämnvärt från sina svenska motsvarigheter. Tydliga inslag av orientalism, rastänkande och kulturella fördomar förenar samtliga undersökta reseskildringar.

Korea är det okända landet i Östasien, koreanerna är ett säreget folkslag på väg att dö ut och landets historia är höljt i dunkel. Det är lätt att få intrycket att de svenska Koreabesökarna inte riktigt förstod vad de var med om. Denna stereotypisering pekar rakt fram in i vår egen tid och bildar grunden till dagens svenska och västerländska syn på Korea och Östasien.

Relationen Sverige-Korea går tillbaka till slutet av 1700-talet då en svensk och en koreansk diplomat sammanträffade i Peking, och 1959 slöts diplomatiska förbindelser mellan länderna.¹⁹⁰ De svenska missionärerna under första hälften av 1900-talet, de humanitära insatserna under och efter Koreakriget och NNSC-deltagandet i P'anmunjôm har gett Sverige goodwill i Korea, medan närvaron av 8200 adopterade och 500 invandrade koreaner i Sverige har fördjupat relationen ytterligare.

Har därmed kunskapen om Östasien i allmänhet och Korea i synnerhet förändrats? Den totala öst- och sydostasiatiska närvaron i Sverige uppgår enligt statistik från SCB till 43 000 varav 11 500 är adopterade och 15 000 fruar till svenska män. Min uppfattning är att den svenska synen på Östasien fortfarande präglas av okunskap och fördomar. Inte ens bland svenska adoptivföräldrar hittas något större intresse eller förståelse för Korea. Det hör till saken att Sverige tillhör ett av få länder där själva nationalitetsbeteckningen "kines" har en starkt pejorativ undermening.

Den svenska Koreabilden måste i stället sättas i relation till den svenska synen på främlingar i allmänhet. Rasistiska föreställningar i svenska skolböcker i geografi har undersökts av Lena Olsson vid institutionen för pedagogik, Lunds universitet.¹⁹¹ 1887 stod att läsa "De hvita folken öfverträffa alla andra folk...", och 1945 "Människornas duglighet och energi anses vara störst i länderna kring Nordsjön samt i Nordamerika... Lämpligt klimat samverkar i dessa områden med duglig ras." 1979 spökade fortfarande denna primitiva kli-

¹⁹⁰ *Sverige och Republiken Korea-ett program avsett att fördjupa relationerna* (Stockholm, 1999).

¹⁹¹ Lena Olsson, *Kulturkunskap i förändring. Kultursynen i svenska geografiläroböcker 1870-1985* (Lund, 1986), 112-21.

matlära i läroböckerna: ”Genomgående ligger de utvecklade länderna i de tempererade klimatzonerna.”

För att understryka denna kultursyn konstaterades 1870: ”Nästan alla tiders förnämsta kulturfolk hafva tillhört Kaukasiska racen; så Hinduer, Perser, Greker, Romare i forntiden; så de Vest-Europeiska folken i senare tider.” Regeln har alltid varit att ju mer västerländskt, desto bättre: ”Å andra sidan äro de negerer, vilka uppvisa rasblandning med europider...ofta handlingskraftigare och intelligentare än de övriga negrerna.” (1945). Östasiater placeras rutinmässigt under de vita, men över de svarta: ”I begåvning, särskilt skapande andlig förmåga, är den negrida rasen den vita och den gula underlägsen.” (1954).

Socialantropologen Ulla Lindström har gått igenom en undersökning utförd av Nordiska museet som dokumenterade svenska barns minnen av utlänningar, nedtecknade av informanter födda mellan 1899 och 1973.¹⁹² De första minnena av utomeuropéer hittas på cirkus eller på utställningar med ”levande” föremål. ”Min första neger” upplevdes av en informant när Gröna Lund 1932 arrangerade en utställning med ”läppnegrer” där professor Gerhard Lindblom höll ”kåserande orienteringsanförande”. ”Min första kines” hittades också på cirkus eller utställningar med kineser eller japaner. Det hände också att svenska missionärer som reste runt och höll föredrag samtidigt förevisade östasiater.

Det svenska rastänkandet är väldokumenterat i ett flertal undersökningar. 1956 genomförde ABF en undersökning bland sina kursdeltagare och fann att 30 procent ansåg den vita rasen var överlägsen alla andra.¹⁹³ En Sifo-undersökning från 1958 visade att 41 procent skulle sätta sig emot att få en jude som måg, 45 procent att få en indier, 49 procent att få en kines, 55 procent att få en afrikan och 36 procent att få en same.¹⁹⁴ 20 procent ville inte ha en judisk arbetskamrat, 18 procent inte en indisk, 21 procent inte en kinesisk, 20 procent inte en afrikansk och 14 procent inte en samisk. En SCB-undersökning från 1973 visade att 58 procent inte ville ha rasblandning i Sverige.¹⁹⁵

En Ceifo-undersökning från 1997 konstaterade att 11 procent av landets skolelever anser att rasblandning är ett brott mot naturlagarna.¹⁹⁶ En Euro-barometer från 1997 visade att 58 procent ansåg sig vara rasister.¹⁹⁷ I en Sifo-undersökning från 1998 svarade 40 procent att det är möjligt att afrikaner är

---

¹⁹² Ulla Lindström, ”Barn och utlänningar”, *Fataburen* 1992.

¹⁹³ ”Antisemitism och andra ”rasfördomar” inom ABF. Farliga siffror från opinionsprov i den socialdemokratiska studieorganisationen”, *Fria Ord* 14/1 1956.

¹⁹⁴ Hugo Valentin, *Judarna i Sverige* (Stockholm, 1964), 210.

¹⁹⁵ ”Invandring? Javisst, men på vissa villkor!”, *Ny i Sverige* 1/1973.

¹⁹⁶ Anita Sjöblom, ”Rasister när ut till unga. 8000 i enkät. Endast 66 procent är säkra på att Förintelsen av sex miljoner judar ägt rum”, *Dagens Nyheter* 12/6 1997.

¹⁹⁷ Marianne Björklund, ”Hälften av svenskarna rasistiska. EU-undersökning. Missnöje och rädsla för framtiden vanlig orsak till främlingsfientlighet”, *Dagens Nyheter* 11/1 1998.

mindre intelligenta än människor i i-världen.¹⁹⁸ En annan Sifo-undersökning från 1999 fann att 25 procent anser att judarna har för stort inflytande på världshändelserna, 34 procent att romer uppträder provocerande i samhället och 21 procent att muslimer uppträder på ett provocerande sätt.¹⁹⁹

Detta rastänkande återspeglas också i arbetsmarknadsstatistiken. Utomeuropéer kan förvänta sig minst 20 procent mindre i lön för samma arbete²⁰⁰, samt två till tre gånger högre arbetslöshet.²⁰¹ Det har visat sig att denna skillnad gäller trots jämbördig utbildning och framför allt samma språknivå.²⁰²

Den allmänna västerländska synen på Asien har som tidigare nämnts undersökts av Edward Said. Said skriver: ”I Europa kunde man tala om en orientalisk personlighet, en orientalisk stämning, en orientalisk berättelse, om orientalisk despoti eller ett orientaliskt produktionssätt och bli förstådd.”²⁰³ För de akademiker som ägnade sig åt orientalistik gällde: ”Orienten var till för Västerlandets skull...för det otal orientalister vilkas inställning till sitt ämne antingen var paternalistisk eller öppet föraktfull...”.²⁰⁴ Asienexperternas belöning blev dessutom dess studieobjekt: ”... sammankopplingen mellan Orienten och sex [är] mycket seglivad. Mellanöstern gör motstånd, som alla jungfrur skulle göra, men den manlige forskaren får sin belöning genom att bända upp och penetrera...”.²⁰⁵

Maktrelationen är för Said redan från början given: ”Det finns västerlänningar och det finns orientaler. De förra dominerar. De senare måste domineras...och deras blod och tillgångar ställas till den ena eller andra västerländska stormaktens förfogande.”²⁰⁶ Denna maktrelation innehåller alltid ett underförstått hot om våld: ”Bakom den vite mannens mask av välvilligt ledarskap finns alltid den uttryckliga viljan att använda våld, att döda...”.²⁰⁷ Vita västerlänningar ser sin överhöghet som fullständigt självklar: ”En vit västerlänning ur medelklassen tror att det är hans mänskliga rättighet att inte bara styra den icke-vita världen utan att till och med äga den...”.²⁰⁸

Said sammanfattar: ”...orientalismens grundläggande normer lever vidare... Låt oss repetera dem här: den första är den absoluta och systematiska skillnaden mellan Västerlandet, vilket är rationellt, utvecklat, humant och överlägset, och Orienten som är avvikande, outvecklad och underlägsen. En annan

---

¹⁹⁸ Christina Barbäck-Karlgren & Ulla Lene Österholm, ”Var fjärde tror att afrikaner är dummare. DO om Sifos nya chockrapport: Jag är upprörd”, *Aftonbladet* 14/12 1998.

¹⁹⁹ Ewa Stenberg, ”Svensk tolerans lovordas”, *Dagens Nyheter* 25/1 2000, och ”Svenskar kunniga om Förintelsen”, *Svenska Dagbladet* 25/1 2000.

²⁰⁰ Laura Macdissi, ”Invandrare får de lägsta lönerna”, *Dagens Nyheter* 2/1 2000.

²⁰¹ Hasse Eriksson, ”Misstro bakom diskriminering. Invandrare på arbetsmarknaden. Arbetsgivarna felbedömer kompetens”, *Dagens Nyheter* 27/11 1999.

²⁰² Katarina Ekspång, ”Invandrare. Språkkunskap ingen genväg till jobb”, *Svenska Dagbladet* 10/4 1999.

²⁰³ Said (1997), 102.

²⁰⁴ Ibid., 321.

²⁰⁵ Ibid., 456.

²⁰⁶ Ibid., 107.

²⁰⁷ Ibid., 349.

²⁰⁸ Ibid., 199.

dogm är att abstraktioner om Orienten, i synnerhet sådana som baseras på texter som representerar en ”klassisk” orientalisk civilisation, alltid är att föredra framför direkta belegg som hämtas ur dagens orientaliska verklighet. En tredje dogm är att Orienten är evig, enhetlig och saknar förmågan att definiera sig själv. Därför antar man att en ytterst generaliserad och systematisk vokabulär för att beskriva Orienten från västerländsk utgångspunkt är oundviklig, ja till och med vetenskapligt ”objektiv”. En fjärde dogm är att Orienten i grund och botten är något som man antingen bör frukta (gula faran, mongolhorderna, de bruna besittningarna) eller kontrollera (genom pacifiering, forskning och utveckling eller ren ockupation när detta är möjligt).”²⁰⁹

Samuel P Huntington, en inflytelserik amerikansk konservativ tänkare, får avsluta denna uppsats som ett exempel på en modern form av orientalism. Under Vietnamkriget förespråkade Huntington biologisk krigföring och bombmattor över hela djungelområden, och 1993 publicerade han den uppmärksammade essän *The Clash of Civilizations?* i *Journal of Foreign Affairs*.²¹⁰

Huntington menar att framtidens konflikter kommer att vara av kulturell art, ej av ideologisk eller ekonomisk. Aktörerna är kultursfärer eller ”civilisationer” som hålls samman av ”släktsskapssyndromet”, gemensam kultur, religion, historia och ras. Det kristna vita Väst som kännetecknas av individualism, liberalism, mänskliga rättigheter, jämlikhet, frihet, demokrati och marknadsekonomi befinner sig idag på höjden sin makt politiskt, ekonomiskt och militärt.

Den stora faran, även om det i praktiken handlar om Väst mot resten (de övriga kan neutraliseras eller underkuvas), kommer från en ”konfuciansk-muslimsk axel” som utmanar Västs intressen, maktpositioner och värderingar. För Huntington är en framtida militär konflikt med denna axel i högsta grad tänkbar, och Väst måste därför ompröva sin egen nedrustning och integrera närområden i Östeuropa. Väst måste också begränsa tillväxten av denna axels militära styrka, behålla det militära övertaget och närvaron i Öst- och Sydostasien samt utnyttja skillnader och konflikter mellan axeln. Väst måste vidare stödja västvänliga krafter överallt på jorden samt stärka internationella institutioner som återspeglar och legitimerar västerländska intressen och värderingar. Huntington manar: ”Detta kommer att kräva att västerlandet upprätthåller den ekonomiska och militära makt som är nödvändig för att skydda sina intressen i förhållande till dessa kultursfärer.”²¹¹

---

²⁰⁹ Ibid., 445.

²¹⁰ Samuel P Huntington, ”Civilisationernas kamp”, i *Civilisationernas kamp*, red. Emil Uddhammar (Stockholm, 1993).

²¹¹ Ibid., 51.

Käll- och litteraturförteckning

Källor

- Bergman, Sten: *I morgonstillhetens land. Skildringar från en forskningsfärd till Korea* (Stockholm, 1937)
- Cassel, Hjalmar: *Det nya Östasien* (Stockholm, 1906)
- Ducrocq, Georges: *Pauvre et douce Corée. Présenté par Frédéric Boulesteix et Jean-Noël Juttet* (1993)
- Grebst, W A:son: *I Korea. Minnen och studier från "Morgonstillhetens land"* (Göteborg, 1912)
- Hedin, Sven: *Från pol till pol 1: Genom Asien och Europa* (Stockholm, 1911)
- Hedin, Sven: *Stormän och kungar 2* (Stockholm, 1950)
- Ollén, JM: *Svenska missionsbragder: Skildringar ur svenskt missionsliv i Afrika och Asien 3: Mongoliet, Kina, Japan och Korea* (Stockholm, 1921)
- Olsson, Verna: *Uppdrag i Fjärran Östern* (Stockholm, 1957)
- Richter, Erland: *I missionärens spår. Intryck och iakttagelser under en resa i Frälsningsarméns tjänst genom Indien, Japan och Korea* (Stockholm, 1915)
- Veitch, James Herbert: *A traveller's notes or Notes of a tour through India, Malaysia, Japan, Corea, The Australian Colonies and New Zealand during the years 1891-1893 with map and photogravures, and also numerous illustrations from photographs by the author* (Chelsea, 1896)

Litteratur

- Ambjörnsson, Ronny: *Öst och Väst. Tankar om Europa mellan Asien och Amerika* (Stockholm, 1994)
- Berg, Magnus: *Hudud. Ett resonemang om populärorientalismens bruksvärde och världsbild* (Stockholm, 1998)
- Brah, Avtar: *Cartographies of diaspora* (London & New York, 1998)
- Burgman, Torsten: *Japanbilden i Sverige 1667-1984* (Stockholm, 1986)
- Burgman, Torsten: *Kinabilden i Sverige från 1667-1998. Från Kang-Xi till Mao Zedong och Jiang Zemin* (Lund, 1998)
- Burgman, Torsten: *Svensk opinion och diplomati under rysk-japanska kriget 1904-1905* (Uppsala, 1965)
- Childs, Peter & Williams, RJ Patrick: *An introduction to post-colonial theory* (Hempstead, 1997)

Cho, Seung-bog: "The historical formation of the Swedish image of Japan", i *Language and society in East Asia*, red. Bert Edström (Stockholm, 1991)

Dawson, Raymond: *The Chinese chameleon. An analysis of European conceptions of Chinese civilization* (London, New York & Toronto, 1967)

Derrida, Jacques & Caputo, John D: *Deconstruction in a nutshell. A conversation with Jacques Derrida* (New York, 1997)

Edström, Bert: "Japan i svenska geografiböcker 1842-1993", i *Öst i Väst*, red. Bert Edström (Stockholm, 1996)

Eriksson, Catharina, Baaz, Maria Eriksson & Thörn, Håkan (red.): *Globaliseringens kulturer. Den postkoloniala paradoxen, rasismen och det mångkulturella samhället* (Nora, 1999)

Furuskog, Jalmar: *De sju världsdelarna. En populär skildring av jordens länder* (Stockholm, 1925)

Gollwitzer, Heinz: *Die gelbe Gefahr. Geschichte eines Schlagworts. Studien zum imperialistischen Denken* (Göttingen, 1962)

Hamel, Hendrik: *Hamel's journal and a description of the kingdom of Korea 1653-1666* (Seoul, 1998)

Holmberg, Åke: *Världen bortom västerlandet. Svensk syn på fjärran länder och folk från 1700-talet till första världskriget* (Göteborg, 1988)

Holmberg, Åke: *Världen bortom västerlandet II: Den svenska omvärldsbilden under mellankrigstiden* (Göteborg, 1994)

Holmberg, Åke: "Är fördomar föränderliga? Nordisk familjebok som tidsspegel", i *Kungl. Vetenskaps- och Vitterhets-Samhället i Göteborg. Årsbok 1992* (Göteborg, 1992)

Huntington, Samuel P: "Civilisationernas kamp", i *Civilisationernas kamp*, red. Emil Uddhammar (Stockholm, 1993)

Hägerdal, Hans: *Väst om öst. Kinaforskning och kinasyn under 1800- och 1900-talen* (Lund, 1996)

Internationell politik och geopolitik (Stockholm, 1914)

Jonsson, Stefan: *De andra. Amerikanska kulturkrig och europeisk rasism* (Stockholm, 1998)

Jonsson, Stefan: *Andra platser. En essä om kulturell identitet* (Stockholm, 1995)

Kahle, Sigrid: "Orientalism i Sverige", i *Orientalism*, Edward W Said (Stockholm, 1997)

Key, Helmer: *De vitas världsproblem och Japans* (Stockholm, 1934)

Kjellén, Rudolf: *Politiska essayer. Studier till dagskrönikan (1907-1913) 1: Internationell politik och geopolitik* (Stockholm, 1914)

Kjellén, Rudolf: *Den stora Orienten. Resestudier i österväg* (Göteborg, 1911)

Kristeva, Julia: *Främlingar för oss själva* (Stockholm, 1997)

Kunskapens bok (Stockholm, 1:a uppl. 1937-40)

Lach, Donald F & van Kley, Edwin J: *Asia in the making of Europe III 1: Trade, missions, literature* (Chicago & London, 1993)

Lach, Donald F & van Kley, Edwin J: *Asia in the making of Europe III 4: East Asia* (Chicago & London, 1993)

Latouche, Serge: *The westernization of the world* (Cambridge, 1996)

Lehmann, Jean-Pierre: *The image of Japan: From feudal isolation to world power, 1850-1905* (London, Boston & Sydney, 1978)

Lundman, Bertil: *Nutidens människoraser* (Uppsala, 1946)

Mitkewich, Wladimir W: *Koreans are White* (Boston, 1956)

Nandy, Ashis: *The intimate enemy. Loss and recovery of self under colonialism* (Delhi, Bombay, Calcutta & Madras, 1988)

Nordisk familjebok (Stockholm, 1:a uppl. 1876-99)

Nordisk familjebok (Stockholm, 2:a uppl. 1904-22)

Nordisk familjebok (Stockholm, 3:e uppl. 1923-37)

Nordisk familjebok (Stockholm, 4:e uppl. 1951-55)

Okihiro, Gary Y: *Margins and mainstreams. Asians in American history and culture* (Seattle & London, 1996)

Olsson, Lena: *Kulturkunskap i förändring. Kultursynen i svenska geografiläroböcker 1870-1985* (Lund, 1986)

Rydberg, Viktor: *Skrifter av Viktor Rydberg XIV: Varia II* (Stockholm, 1919)

Said, Edward W: *Orientalism* (Stockholm, 1997)

Schoenhals, Michael: "Den svenska dagspressens Kinabild", i *Öst i Väst*, red. Bert Edström (Stockholm, 1996)

Skovdahl, Bernt: *Skeletten i garderoben. Om rasismens idéhistoriska rötter* (Tumba, 1996)

Steadman, John M: *The myth of Asia* (London, 1970)

Svensk uppslagsbok (Stockholm, 1:a uppl. 1929-37)

Svensk uppslagsbok (Stockholm, 2:a uppl. 1947-55)

Svenska Dagbladets Årsbok 1924 (Uppsala, 1925)

Svenska Dagbladets Årsbok 1926 (Stockholm, 1927)

Svenska Dagbladets Årsbok 1931 (Stockholm, 1932)

Sverige och Republiken Korea-ett program avsett att fördjupa relationerna (Stockholm, 1999)

Urach, A: *Det gula livsrummet* (Malmö, 1941)

Valentin, Hugo: *Judarna i Sverige* (Stockholm, 1964)

Vem är det. Svensk biografisk handbok 1941 (Stockholm, 1940)

Vem är det. Svensk biografisk handbok 1951 (Stockholm, 1951)

Vem är det. Svensk biografisk handbok 1957 (Stockholm, 1956)

Vem är det. Svensk biografisk handbok 1963 (Stockholm, 1962)

Vem är det. Svensk biografisk handbok 1973 (Stockholm, 1972)

Vem är det. Svensk biografisk handbok 1999 (Stockholm, 1998)

Wilkinson, Endymion: *Japan versus Europe. A history of misunderstanding* (Tokyo, 1983)

Winks, Robin W & Rush, James R: *Asia in Western fiction* (Manchester, 1990)

Tidningar och tidskrifter

- ”Antisemitism och andra ”rasfördomar” inom ABF. Farliga siffror från opinionsprov i den socialdemokratiska studieorganisationen”, *Fria Ord* 14/1 1956
- Banzai (sign.): ”Är ”gula faran” aktuell?”, *Sverige Fritt* 1/1943
- Barbäck-Karlgren, Christina & Österholm, Ulla Lene: ”Var fjärde tror att afrikaner är dummare. DO om Sifos nya chockrapport: Jag är upprörd”, *Aftonbladet* 14/12 1998
- Björklund, Marianne: ”Hälften av svenskarna rasistiska. EU-undersökning. Missnöje och rädsla för framtiden vanlig orsak till främlingsfientlighet”, *Dagens Nyheter* 11/1 1998
- Bolinder, Gustaf: ”Emigrationen till Sydamerika efter det nyss avslutade världskriget”, *Effektivt Försvar* 5/1945
- Ekspång, Katarina: ”Invandrare. Språkkunskap ingen genväg till jobb”, *Svenska Dagbladet* 10/4 1999
- Eriksson, Hasse: ”Misstro bakom diskriminering. Invandrare på arbetsmarknaden. Arbetsgivarna felbedömer kompetens”, *Dagens Nyheter* 27/11 1999
- ”Föreningsangelägenheter”, *Svensk-Finland* 4/1943
- ”Gula faran”, *Trots Allt* 7/1942
- Hedin, Sven: ”Die einzige Macht”, *Der Deutsche in Schweden* 4/1945
- Hedin, Sven: ”Gruss an die deutschen Studenten”, *Nation Europa* 2/1952
- Hedin, Sven: ”En hälsning till Nordisk Ungdom”, *Ungt Folk* midvinter/1943
- Hedin, Sven: ”Sven Hedin om Fria Ord. Det är vår plikt att hålla ut”, *Fria Ord* 8/11 1952
- ”Hedin i fält”, *Trots Allt* 2/1942
- ”Hjälp till Finland”, *Svensk-Finland* 3/1941
- ”Invandring? Javisst, men på vissa villkor!”, *Ny i Sverige* 1/1973
- Jonsson, Stefan: ”Det finns fler än ett Europa. Stefan Jonsson om en falsk bild av jämlikhet”, *Dagens Nyheter* 17/7 1993
- Lindström, Ulla: ”Barn och utlänningar”, *Fataburen* 1992
- Lundén, Barthold: ”W A:son Grebst 16/9 1920”, *Vidi* 38/1920
- Macdissi, Laura: ”Invandrare får de lägsta lönerna”, *Dagens Nyheter* 2/1 2000
- Piltz, Arne CG: ”Kronprins i främmande land. Om Koreas sista kronprinspar och deras besök i Sverige”, *Yoboseyo* 3/1976
- Piltz, Arne CG: ”När Sven Hedin mötte kejsaren av Korea. Om och kring de sista Yi-kungarna och ett besök i ett ockuperat Korea”, *Yoboseyo* 3/1975
- Reberg, Arne: ”Han gillade både Hitler och-Mao...”, *Expressen* 8/10 1978

Sandström, Bosse: "Storsvensken. Sven Hedin, adlad, nazist och upptäcksresande", *Aftonbladet* 25/9 1977

"Riksföreningen Sverige-Tyskland årsmöte. Professor Nilsson-Ehle avgår som ordförande ordförande och efterträdes av professor Liljeqvist", *Sverige-Tyskland* 2/1939

Sirén, Osvald: "Kina och den kinesiska tanken i Sverige på 1700-talet", *Lychnos* 1948/49

Sjöblom, Anita: "Rasister når ut till unga. 8000 i enkät. Endast 66 procent är säkra på att Förintelsen av sex miljoner judar ägt rum", *Dagens Nyheter* 12/6 1997

Stenberg, Ewa: "Svensk tolerans lovordas", *Dagens Nyheter* 25/1 2000

"Sven Hedin kämpft. Bolsjevismen ska utrotas", *Trots Allt* 47/1941

"Sven Hedin lovar ett fredsparadis. Lovsjunger profetiskt sitt rätta fosterland", *Trots Allt* 43/1941

"Sven Hedin om Versailles-freden", *Tysk veckorevy* 64/1941

"Sven Hedins iskalla brev om judarna", *Expressen* 15/4 1987

"Svensk akademiledamot i dåligt sällskap. Sven Hedin medarbetar i schalburgarnas tidning", *Trots Allt* 9/1944

"Svenskar kunniga om Förintelsen", *Svenska Dagbladet* 25/1 2000

Söderqvist, Jan: "Vänstern dansar med vargar. Jan Söderqvist får sista ordet i debatten om det politiskt korrekta", *Expressen* 22/6 1993

"Ur Dagspostens historia. Aktievalören sänkes och nytt kapital anskaffas", *Trots Allt* 6/1944

Weijdegård, Nils: "Tidningen Vidi och det homosexuella kloakträsket", *Lambda nordica* 1/1995

"Den verkliga vännen. Sven Hedin är uppskattad i Nazityskland", *Trots Allt* 20/1940